

Inkluzivni pristup odgojitelja u radu s djecom s teškoćama u razvoju

Bezuh, Kristina

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:971015>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-04**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

**KRISTINA BEZUH
DIPLOMSKI RAD**

**INKLUZIVNI PRISTUP ODGOJITELJA U RADU S DJECOM
S TEŠKOĆAMA**

Zagreb, rujan 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Kristina Bezuh

TEMA DIPLOMSKOG RADA: Inkluzivni pristup odgojitelja u radu s djecom s teškoćama

MENTOR: izv. prof. dr. sc. Jasna Kudek Mirošević

Zagreb, rujan 2020.

Za Doru, moju najsjajniju zviězdu.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	1
SUMMARY	2
UVOD.....	3
1. INKLUZIVNI PRISTUP ODGOJITELJA U RADU S DJECOM S TEŠKOĆAMA	5
1.1. Kompetencije odgojitelja u radu s djecom s teškoćama.....	7
1.2. Suradnja odgojitelja i roditelja djece s teškoćama	9
1.3. Suradnja odgojitelja i stručnih suradnika.....	12
2. ISTRAŽIVANJE	14
2.1. Rezultati i diskusija.....	16
ZAKLJUČAK.....	44
LITERATURA	47
IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI.....	48

SAŽETAK

Inkluzija djece s teškoćama u redovite ustanove ranog i predškolskog odgoja zahtijeva podršku odgojitelja, roditelja i stručnih suradnika. Oni zajedno izrađuju individualizirani kurikulum za pojedino dijete s teškoćama imajući u vidu sve njegove individualne potrebe, mogućnosti i sposobnosti. U inkluzivnim odgojno-obrazovnim skupinama dobivaju svi- i djeca s teškoćama i djeca bez teškoća jer uče o različitostima i razvijaju empatiju od najranijeg djetinjstva. Odgojitelji su ključne osobe koje su svakodnevno u interakciji s djecom s teškoćama te je važno da se kontinuirano profesionalno usavršavaju uz najnovije metode i tehnike. Osnovni cilj provedenog istraživanja je ispitati samoprocjenu odgojitelja o individualiziranom pristupu u radu s djecom s teškoćama. Rezultati dobiveni anketnim upitnikom su pokazatelj odgojiteljevih stavova prema kvaliteti inkluzije u suvremenim ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Rezultati su pokazali kako su odgojitelji spremni na rad s djecom s teškoćama te kako smatraju da je izrazito važna suradnja sa stručnim suradnicima i roditeljima, ali i njihove stručne kompetencije za rad s djecom s teškoćama.

Ključne riječi: individualizirani kurikulum, kompetencije odgojitelja, odgojno-obrazovna inkluzija, suradnja

SUMMARY

Including children with disabilities in regular early childhood and preschool institutions requires the support of educators, parents, and professional associates. Together, they develop an individualized curriculum for an individual child with disabilities, keeping in mind all his individual needs, possibilities and abilities. In inclusive educational groups, all children with disabilities and children without difficulties receive benefits because they learn about differences and develop empathy from the earliest childhood. Educators are key people who interact with children with disabilities on a daily basis, it is important that they continuously improve their professional skills with the latest methods and techniques. The aim of this thesis is the educator's self-assessment of an individualized approach to working with children with disabilities. The results obtained by the survey questionnaire are indicators of educators' attitudes towards the quality of inclusion in modern institutions of early and preschool education. The results have shown that educators are ready to work with children with disabilities and that they find cooperation with professional associates as well as their competences extremely important.

Key words: individualized curriculum, educator competencies, educational inclusion, cooperation

UVOD

Današnja odgojno-obrazovna praksa stavlja naglasak na dijete kao jedinstvenu osobnost sa svojim značajkama te pravom sudjelovanja u svim područjima društvenog života. Inkluzija je proces u kojem djeca s teškoćama uče i odgajaju se zajedno s djecom bez teškoća te svi zajedno imaju jednake mogućnosti pri spoznavanju osnovnih vrednota te razvoja svojih spoznajnih, tjelesnih, društvenih i emocionalnih sposobnosti. U inkluzivnim grupama djeca postaju svjesna svojih ljudskih vrijednosti te im to pomaže u razvoju empatije i životnih vrlina. Za djecu s teškoćama te njihov odgoj i obrazovanje postoji više mogućnosti koje se nude u vrtićima a jedna od njih je inkluzija i individualizirani kurikulum.¹

Inkluzija u odgojno-obrazovnim ustanovama podrazumjeva ideju, program i realizaciju uključivanja u rad djece s teškoćama. Okoliš u kojem dijete živi i uvjeti koje pruža imaju značajnu ulogu u razvoju svakog djeteta. Važno je da dijete s teškoćama prvo prihvate u njegovoj primarnoj obitelji roditelji. Tada je važno da ga društvo prihvati, da ga roditelji imaju kamo odvesti, da ga mogu upisati u predškolsku ustanovu po svom izboru i da dijete ima s kim učiti, raditi i napredovati.

Kroz igru djeca u inkluzivnoj grupi razvijaju empatiju, strpljenje, ustrajnost i toleranciju prema različitosti slijedeći primjer odgajatelja koji se neprestano profesionalno usavršava. Ako se djecu s teškoćama prihvati u poticajnom okruženju oni maksimalno razvijaju svoje očuvane sposobnosti što pozitivno utječe na njihovo samopouzdanje, samopoštovanje i spremnost za zajednički život s drugim ljudima.

Provođenje inkluzivnog odgoja i obrazovanja u odgojno-obrazovnoj ustanovi je usmjereno na kreiranje vrtića ili škole kao mjesta u kojem se svako dijete osjeća dobrodošlo. Kvalitetnu pedagošku praksu stvaraju odgojitelji koji se kontinuirano profesionalno i osobno razvijaju, surađuju s kolegama te na njih prenose svoj entuzijazam za cjeloživotno učenje. Odgojitelji osiguravaju svakom djetetu, bez obzira bilo ono s teškoćama ili bez njih, najbolju podršku za razvoj i učenje te aktivno sudjelovanje u aktivnostima i kritičko promišljanje o njima.

Danas se individualizirani programi/kurikulumi pojavljuju svuda po svijetu. Zamišljeni su tako da poštuju sve individualizirane potrebe djece na temelju ideja i načela demokracije. U

¹ Daniels, E.R. i Stafford, K. (2003). Kurikulum za inkluziju. Razvojno-primjereni program za rad s djecom s posebnim potrebama. Zagreb: Udruga roditelja Korak po korak za promicanje kvalitete življenja djece i obitelji.

takvim odgojno-obrazovnim skupinama djeca imaju mogućnost izbora, razvoja kritičnog mišljenja te vlastitih mogućnosti kroz korištenje različitih izvora i alata. U njima se također osposobljavaju za međusobno pomaganje i sukonstruktivističko djelovanje.

Predmet istraživanja ovog rada je ispitati samoprocjenu odgojitelja o individualiziranom pristupu u radu s djecom s teškoćama. Inkluzivni pristup odgojitelja i inkluzivni kurikulumi jedan su od načina da se djecu s teškoćama uključi u odgojno-obrazovni proces. S obzirom da je djeci s teškoćama potreban individualizirani pristup odgojitelja ova tema je danas postala izuzetno značajna i važna te joj se posvećuje velika pažnja u znanstvenim istraživanjima.

1. INKLUZIVNI PRISTUP ODGOJITELJA U RADU S DJECOM S TEŠKOĆAMA

Predškolska djelatnost je od 1997. godine Zakonom o predškolskom odgoju i naobrazbi (NN, 97) uređena kao podsustav odgoja i obrazovanja Republike Hrvatske. Svako dijete Republike Hrvatske ima pravo na jedan od oblika predškolskog odgoja tijekom predškolske dobi. Predškolski odgoj usklađen je s razvojnim osobinama i potrebama djece te je jedna od njegovih središnjih funkcija institucionalizirana skrb djece. Ona osigurava stvaranje primjerenih uvjeta za rast i razvoj svakog djeteta, dopuna je obiteljskog odgoja i uspostavlja aktivnu suradnju roditelja i neposrednog dječjeg okruženja.²

Obzirom da su današnji programi usmjereno na dijete te se temelje na vjeri u ideale demokracije oni moraju ujediniti određene elemente kao što su individualizirano poučavanje koje omogućuje razvoj svakog djeteta, pružanje mogućnosti u izboru aktivnosti i poticanje razvoja te aktivno učenje kao i stvaranje povezanosti s obiteljima djece koju se potiče na uključivanje u neposredni odgoj.³

Djeca s teškoćama uključuju se u predškolske odgojno-obrazovne ustanove uz stručnu i didaktičko-metodičku potporu te individualizirani kurikulum. Igrić (2015) navodi kako je inkluzija predškolske djece s teškoćama u grupe sa svojim vršnjacima relativno novija pojava, koja se počela primjenjivati u 90-im godinama 20. stoljeća.⁴

Inkluzivni pristup predstavlja sposobnost okoline na promjene i prilagodbe prema potrebama svih članova društva. Članovi grupa međusobno surađuju i komuniciraju, pomažu jedni drugima te prihvaćaju činjenicu da se neka djeca imaju drugačije potrebe od ostalih. U takvim grupama prevladava suradnja i poštovanje. Inkluzivni pristup u odgoju i obrazovanju daje svakom djetetu osjećaj pripadnosti i partnerstva. Da bi se odgojitelji u svom radu mogli koristiti suvremenim metodama i spoznajama te kako bi zadovoljili zahtjeve koji se pred njih postavljaju, oni moraju imati priliku učiti suvremenim metodama rada kroz svoje studijsko i cjeloživotno učenje.⁵

² Bouillet, D. (2010). Izazovi integralnog odgoja i obrazovanja. Zagreb: Školska knjiga d.d.

³ Daniels, E.R. i Stafford, K. (2003). Kurikulum za inkluziju. Razvojno-primjereni program za rad s djecom s posebnim potrebama. Zagreb: Udruga roditelja Korak po korak za promicanje kvalitete življenja djece i obitelji.

⁴ Igrić, Lj. i sur. (2015). Osnove edukacijskog uključivanja. Zagreb: Školska knjiga d.d.

⁵ Igrić, Lj. i sur. (2015). Osnove edukacijskog uključivanja. Zagreb: Školska knjiga d.d.

Povezivanje djece s teškoćama s djecom koja nemaju nikakvih teškoća jedan je od osnovnih ciljeva inkluzije odnosno inkluzivnog obrazovanja. Pod inkluzijom se podrazumjeva viša razina uvažavanja djece s teškoćama smatrajući ih ravnopravnim sudionicima u odgojno-obrazovnom procesu. Inkluzija djeci omogućava normalan i ravnopravan položaj i jednake razvojne mogućnosti. Inkluzivni programi/individualizirani kurikulumi predškolskog odgoja djece ne podrazumjevaju odvajanje djeca s teškoćama u posebne skupine, već se smatra da će djeca s teškoćama bolje napredovati i steći znanja ukoliko su u skupini zajedno s djecom bez teškoća.

Osnovno obilježje inkluzivnog modela rada predškolskih ustanova zasnovano je činjenicama da su programi konceptijski i programski razvijeni po mjeri djeteta što znači da treba potaknuti sve bitne aspekte razvoja djece s teškoćama i tipične djece. Tijekom boravka u grupama, često se djeca koja imaju neku vrstu teškoće ne razlikuju od ostale djece, ali im je potrebna individualizirana posvećenost odgojitelja u rješavanju problema i zadataka. Jedan od načina da se toj djeci pomogne je upravo individualizirani pristup odgojitelja i individualizirani kurikulumi. Individualizirani pristup primjeren je osnovnim karakteristikama teškoće kod djeteta, a u pravilu predstavlja smanjivanje intenziteta i volumena pri izboru nastavnih sadržaja uz dodatak specifičnih metoda, sredstava te pomagala.⁶

Inkluzivni program planira se tako da djeca bez teškoća ni na koji način ne budu zanemarena u svom razvoju zbog dodatnih obveza odgojitelja prema djeci s teškoćama. Najčešća navođena prednost predškolskog uključivanja je pozitivan ishod, kako za djecu s teškoćama tako i za tipičnu djecu bez teškoća. „Oba partnera – i dijete s teškoćama i dijete bez teškoća dobivaju pozitivna iskustva ako se razvijaju, druže i igraju u istom okruženju“.⁷

Postoji više razloga zašto je predškolsko uključivanje važno, a neki od njih su: predškolska djeca nemaju predrasude o djeci s teškoćama, rane interakcije tipične djece s vršnjacima s teškoćama povećavaju njihovu spremnost za prihvaćanje u odrasloj dobi i rano uključivanje u „redovne“ ustanove djecu s teškoćama bolje priprema za uspješno sudjelovanje u „tipičnom okruženju“. Dokazano je da i djeca s višestrukim teškoćama imaju izrazitu korist od inkluzije.

⁶ Hrnjica, S. (2001). Program integracije djece sa smetnjama u razvoju u redovne grupe predškolskih ustanova u Crnoj Gori – inkluzivni model. Dostupno na: http://www.see-educoop.net/education_in/pdf/inklu_1-yug-monsrb-t03.pdf.

⁷ Kobeščak, S. (2003). Od interakcije do inkluzije u predškolskom odgoju. U: Pospiš, M. (ur), *Odgoj, obrazovanje i rehabilitacija djece i mladih s posebnim potrebama: zbornik radova sa okruglog stola (27-29)*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži- strana 29.

Socijalni razvoj pojedinaca vezan je za poticanje razvojnih kompetencija. Odgojitelji su u tom kontekstu najvažniji kada je socijalno povezivanje djeteta s teškoćama u vrtičke skupine u pitanju. Od njihovog zalaganja, upornosti, znanja ovisi kako će dijete prihvatiti boravak u odgojno-obrazovnoj skupini i socijalno se prilagoditi datoj situaciji. Metode koje odgojitelji koriste prilikom adaptacije i pripremanja te samog ulaska djeteta s teškoćama u odgojno-obrazovnu skupinu jako su važne za prihvaćanje samoga vrtića.

Pod inkluzivnom praksom se podrazumjeva kvalitetan odgojno-obrazovni program u ranoj predškolskoj dobi, kvaliteta koordinacija i integracija. Zbog toga je važno da inkluzivni odgojitelji imaju potrebna znanja, kompetencije, da poznaju razvojnu psihologiju i pedagogiju djeteta, mogućnost odabira kurikuluma i metoda koje će primijeniti u radu s djecom i da se konstantno usavršavaju.

Dakle, jasno slijedi da je osnovni cilj inkluzije uključiti dijete s teškoćama u zajedničke aktivnosti s drugom djecom kako bi nesmetano napredovali u skladu s vlastitim mogućnostima.

1.1. Kompetencije odgojitelja u radu s djecom s teškoćama

Inkluzivno obrazovanje poznato je u svim zemljama svijeta pa tako i u Republici Hrvatskoj te se posljednjih godina značajna pažnja poklanja upravo inkluziji djece s teškoćama i njihovom uključivanju u sve aspekte društvenog života. Jedan od ciljeva mnogih obrazovnih sustava je stvaranje inkluzivnih obrazovnih ustanova te obrazovanje i usavršavanje prije svega odgojitelja za rad s djecom s teškoćama. Smatra se da su odgojitelji odgovorni za stvaranje inkluzivnog ambijenta, pružajući djeci prije svega podršku, motivaciju za učenje i napredovanje u grupi. Kako bi se inkluzivni program mogao uspješno odvijati pored stručnih znanja odgojitelja potrebna su pomoćna sredstva za rad s djecom s teškoćama koja postaju dio redovite opreme u predškolskim ustanovama u Hrvatskoj. Pored toga, za uspješno realiziranje inkluzivnog programa potrebna je suradnja članova obitelji i odgojitelja, odnosno podrška od strane roditelja.⁸

Stručnjaci s područja predškolskog odgoja ističu kompleksnu ulogu odgojitelja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju te slojevitost radnih zadaća. Odgojitelj se afirmira kao stručnjak u složenoj ulozi kreatora, organizatora i realizatora svog programa rada, kojeg vrednuje, mijenja i unaprjeđuje ovisno o rezultatima istoga. Odgojitelj na osnovi svoje

⁸ Biondić, I. (1993). Integrativna pedagogija. Zagreb: Školske novine

stručnosti procjenjuje razvojne mogućnosti i sposobnosti svoje odgojne grupe i svakog djeteta u njoj, programira cjelovite programe odgojno-obrazovnog rada uvažavajući individualne razlike djece. Novija literatura pomaže odgojitelju u promišljanju o njegovom radu u skladu s inkluzivnom praksom.

Za rad s djecom s teškoćama bitne su odgojiteljeve kompetencije koje se stječu usavršavanjem, raznim edukacijama i praksom. Bouillet (2010) navodi bitne kompetencije koje bi odgojitelji trebali imati za rad s djecom s teškoćama, a to su:

- „razumijevanje socijalnog i emocionalnog razvoja djece,
- razumijevanje individualnih razlika u procesu učenja djece,
- poznavanje tehnika kvalitetnog vođenja odgojno–obrazovne skupine,
- komunikacijske vještine (u odnosu s djecom, roditeljima, drugim stručnjacima i kolegama),
- poznavanje učinkovitih tehnika podučavanja, a pritom uključujući individualne instrukcije i iskustveno učenje,
- poznavanje specifičnosti pojedinih teškoća
- sposobnost identifikacije teškoća
- poznavanje didaktičko - metodičkog pristupa i planiranja prilagođenog kurikulumu,
- poznavanje dostupnih didaktičko metodičkih metoda, sredstava i pomagala, a pritom uključujući informatičku tehnologiju,
- poznavanje savjetodavnih tehnika rada,
- praktično iskustvo u odgoju i obrazovanju djece s pojedinim teškoćama
- spremnost odgojitelja na timski rad u odgojno–obrazovnoj ustanovi, suradnju s timom i roditeljima, članovima lokalne zajednice i spremnost odgojitelja na cjeloživotno obrazovanje.“⁹

Mikas i suradnici (2012) navode kako odgojitelj treba zadobiti emocionalno povjerenje djeteta tako što će osigurati emocionalno i socijalno potkrepljujuću okolinu koja će usrećiti dijete i nadomjestiti emocionalnu glad. U takvoj sredini odgojitelj gradi kod djeteta s teškoćama pozitivnu sliku o sebi, osjećaj samopouzdanja te poboljšava njegove odnose s ostalom djecom u skupini. Odgojitelj djeci u inkluzivnim odgojno-obrazovnim skupinama mora prižiti rutinu,

⁹ Bouillet, D. (2010). Izazovi integrativnog odgoja i obrazovanja. Zagreb: Školska knjiga.

strukturu i predvidljivost kako bi djeci s teškoćama omogućio lakše vremensko snalaženje. On mora prema takvoj djeci prilagoditi svoj glas i govor uz podržavajući pogled, dodir i zagrljaj kako bi oni stekli sigurnost i povjerenje u odgojitelja. ¹⁰

Kompetentan odgojitelj mora biti svjestan činjenice da je on model djetetovom ponašanju. Kako bi potaknuo razvoj socijalnih vještina kod djece on mora svakodnevno primjenjivati modele ponašanja kao što su poštivnje drugih, suradnja s drugima i djecom, konstruktivno rješavanje problema, izražavanje i regulacija emocija. Djeca će slijediti njegov primjer te na taj način razviti znanja i vještine ophođenja s drugima.

Odgojitelji su prvi i osnovni čimbenik u vrtiću koji pomaže djeci u razvoju njihove osobnosti i pružanju emocionalne iskustvenosti. Osjećajan odgojitelj može prepoznati i razumjeti osjećaje i stajališta drugih osoba koje ga okružuju te može prepoznati i razumjeti osjećaje djece svoje odojno-obrazovne skupine. ¹¹

1.2. Suradnja odgojitelja i roditelja djece s teškoćama

Partnerstvo kao viša razina suradničkih odnosa podrazumijeva ravnopravan odnos roditelja i stručnih djelatnika u svim aspektima odgoja i obrazovanja pri čemu roditelji imaju primarni utjecaj na život djece. ¹²

Za razliku od odgojitelja i stručnih suradnika koji su profesionalni u svom odgojno-obrazovnom radu, roditelji su takozvani funkcionalni odgojitelji, čije odgojno djelovanje nije manje važno od odgojnog djelovanja profesionalaca. Roditeljstvo je izrazito zahtjevna uloga, čak i onda kada protječe u najugodnijim okolnostima. Roditeljstvo djece s teškoćama pred obitelj stavlja veliku odgovornost i brigu. Roditelji kao funkcionalni odgojitelji ponajviše odgojno djeluju neverbalnom komunikacijom jer živeći, radeći i sudjelujući sa svojom djecom u svakodnevnim aktivnostima postaju prvi modeli učenja i ponašanja svoje djece. Upravo zbog toga što su roditelji prvi model ponašanja djetetu važno je da oni svojim ponašanjem zrače kao osvještani ljudi koji podržavaju i hrabre djecu te im pomažu kad god je potrebno.

¹⁰ Mikas, D., Roudi, B. (2012). Socijalizacija djece s teškoćama u razvoju u ustanovama predškolskog odgoja. U: Paediatrica Croatica, 56 (1). 207-214

¹¹ Mikas, D., Roudi, B. (2012). Socijalizacija djece s teškoćama u razvoju u ustanovama predškolskog odgoja. U: Paediatrica Croatica, 56 (1). 207-214

¹² Izmjene i dopune nacionalnog kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2016). Cjelovita kurikularna reforma: Prijedlog.

Obitelj i vrtić su dva temeljna sustava u kojem se dijete rane i predškolske dobi razvija i raste, zadovoljava svoje osnovne potrebe, stječe prve spoznaje o sebi i svijetu oko sebe, uči o komunikaciji i odnosima, suživotu, zajedništvu, toleranciji, razvija svoje potencijale i stječe spoznaje i vještine prijeko potrebne za čitav život. Kako bi djetetu s teškoćama olakšali adaptaciju i boravak u odojno-obrazovnim skupinama odgojitelji i roditelji moraju biti partneri te pomagati jedni drugima. Odgojitelji kao kompetentni profesionalci moraju poticati i ohrabrivati roditelje na suradnju i sudjelovanje. Otvorena, podržavajuća i ravnopravna komunikacija roditelja tj. skrbnika djeteta, odgojitelja i ostalog osoblja u ustanovi ima zajednički cilj: primjereno odgovoriti na individualne i razvojne potrebe djeteta i osigurati potporu njegovu cjelovitom razvoju.¹³

Roditelji djece s teškoćama uvelike mogu pridonost u stvaranju boljeg i kvalitetnijeg individualiziranog kurikuluma za svoje dijete koje je uključenu u inkluzivnu odgojno-obrazovnu skupinu. Oni mogu ispričati ono što vide kod kuće, dati strategije koje bi kod njihove djece mogle najbolje djelovati, mogu iznijeti svoje ideje o važnim resursima koji se mogu iskoristiti kako bi se pomoglo djetetu.¹⁴

Vrtići trebaju stvarati uvjete za poticanje roditeljskoga djelatnog sudjelovanja u oblikovanju vizije ustanove te prilike za sudjelovanje roditelja u planiranju, realiziranju i evaluciji odgojno-obrazovnoga procesa. Na odgojiteljima je da roditeljima pruže emocionalnu podršku, informiraju ih bez odgode o svim bitnim promjenama u ponašanju njihovog djeteta, obavijesti uvijek priopće jednom i drugom roditelju uz biranje najprikladnijih riječi te budu pripravnici na to da kontakt s roditeljima traži dosta vremena i diskrecije.¹⁵

U cilju promicanja dobrih odnosa između obitelji i svih odgojno-obrazovnih programa namijenjenih djeci, preporuča se slijedeće:

- Stvoriti okruženje u kojem će se članovi obitelji cijeniti kao one koji imaju najviše utjecaja u životima njihove djece te kao ključne partnere u odgoju i obrazovanju njihove djece,
- Uvažiti činjenicu da je samopoštovanje roditelja/značajnih članova obitelji sastavni dio razvoja djeteta te da ga treba jačati pozitivnim odnosom obitelji prema programu,

¹³ Okvir za poticanje i prilagodbu iskustava učenja te vrednovanje postignuća djece i učenika s teškoćama. Nacionalni dokument (2016). Cjelovita kurikularna reforma: Prijedlog.

¹⁴ J. Kostelnik, M., Onaga, E., Rohde, B., Whiren, A. (2004). Djeca s posebnim potrebama – priručnik za odgajatelje, učitelje i roditelje. Zagreb: Educa.

¹⁵ Biondić, I. (1993). Integrativna pedagogija: odgoj djece s posebnim potrebama. Zagreb: Školske novine.

- Uključiti članove obitelji u odlučivanju o njihovu djetetu i o cjelokupnom predškolskom i školskom programu,

- Omogućiti članovima obitelji da nazoče radu s djecom i dragovoljno u njemu sudjeluju,

- Promicati razmjenu informacija i ideja između članova obitelji i odgajatelja koje bi djetetu mogle koristiti

- Osigurati djeci koja prvi put kreću u programe odgoja, obrazovanja i skrbi postupan i lagan prijelaz iz obiteljske u novu sredinu,

- Prepoznati specifične potrebe roditelja tj. skrbnika djece te im omogućiti dobivanje odgovora na pitanja koja trenutno opterećuju njihovo roditeljsko funkcioniranje,

- Nuditi različite prilike u kojima obitelji mogu učiti jedne od drugih i međusobno se podržavati. ¹⁶

Rad u inkluzivnim odgojno-obrazovnim grupama koristi i obiteljima koje nemaju djecu s teškoćama. Takve obitelji imaju priliku razvijati nove važne odnose te spoznati individualne razlike među djecom i načine kako pojedine obitelji s djecom s teškoćama rade i funkcioniraju. U inkluzivnim odgojno-obrazovnim grupama svi roditelji otkrivaju puteve i načine za međusobnu pomoć, a isto tako podržavaju pripadnost zajednici. ¹⁷

¹⁶ Okvir za poticanje i prilagodbu iskustava učenja te vrednovanje postignuća djece i učenika s teškoćama. Nacionalni dokument (2016). Cjelovita kurikularna reforma: Prijedlog.

¹⁷ Daniels, E.R. i Stafford, K. (2003). Kurikulum za inkluziju. Razvojno-primjereni program za rad s djecom s posebnim potrebama. Zagreb: Udruga roditelja Korak po korak za promicanje kvalitete življenja djece i obitelji.

1.3. Suradnja odgojitelja i stručnih suradnika

Za uspješan napredak i razvitak djece s teškoćama odgovorni su mnogobrojni činitelji. Važnu ulogu ima odgojitelj te njegov kvalitetan odnos i dobra suradnja sa stručnim suradnicima -pedagozima, psiholozima, edukacijsko-rehabilitacijskim stručnjacima i drugima. Za dobru suradnju ne postoje recepti niti posebne, sustavne pripreme. Važnu ulogu imaju različita načela i smjernice koje pomažu u stvaranju preduvjeta za poboljšavanje tijeka i rezultata suradnje.

Bouillet prema (Kobolt i Žižak, 2007) navodi da je „timski rad najrašireniji oblik izvođenja složenih profesionalnih zadataka za čije su ostvarenje potrebna ili znanja iz različitih profesionalnih područja, ili specijalizirana znanja iz istog ili sličnih profesionalnih područja“, odnosno da je to sinergija skupine ljudi koji dijele odgovornost za uspješnost obavljanja nekog zajedničkog zadatka, a u ovom slučaju je to napredak djece s teškoćama i sinergija odgojitelja i stručnih suradnika.¹⁸

Izazito je važno da svi članovi razumiju problem kako bi se došlo do cilja, odnosno do dobrobiti djeteta, a to se postiže na način da svi članovi tima međusobno komuniciraju, razmjenjuju ideje i pregovaraju o različitim rješenjima. Ovakav tip suradnje specifišan je oblik timske suradnje te njegovi učinci ovise o mnogobrojnim okolnostima (struktura i grupni procesi, osobine i interakcija članova, način vođenja tima i drugo). Interdisciplinarni timski rad podrazumijeva koordiniranu, intenzivnu i višesmjernu suradnju ravnopravnih i komplementarno kompetentnih stručnjaka–predstavnika različitih znanstvenih disciplina koji su, iako obuhvaćaju specifične aspekte problema također usmjereni na postizanje zajedničkog cilja koji je dobrobit djeteta.¹⁹

U inkluzivnim odgojno-obrazovnim skupinama uglavnom rade odgojitelji koji nisu edukacijsko-rehabilitacijski stručnjaci, ali se redovito stručno usavršavaju te razvijaju određene profesionalne kompetencije. Odgojiteljeva uloga u radu sa djecom s teškoćama je:

- pratiti psihofizički razvoj djeteta, njegova postignuća i ponašanje u kontekstu svakodnevnih situacija učenja,

- upoznati tim za podršku s uočenim odstupanjima i surađivati s roditeljima radi zajedničkog upućivanja vanjskom stručnjaku, ovisno o vrsti teškoće,

¹⁸ Bouillet, D. (2010). Izazovi integrativnog odgoja i obrazovanja. Zagreb: Školska knjiga.

¹⁹ Brajša, P., Stakić, Đ. (1991). Timski rad. Zagreb: Zavod grada Zagreba za socijalni rad.

- izrađivati inicijalne procjene, dokumentirati odgojno-obrazovni proces u koji je dijete s teškoćama uključeno i voditi bilješke o djetetu,

- sudjelovati u izradi osobnog kurikuluma,

- u skladu sa specifičnim potrebama djeteta s teškoćama mijenjati i prilagođavati okruženje, postupke, metode i oblike rada te izrađivati i primjenjivati individualizirane materijale za učenje u suradnji s timom za podršku,

- stvarati povoljno emocionalno ozračje za uključivanje djeteta s teškoćom.²⁰

Sposobnost suradničkog učenja različitih stručnjaka–sudionika integriranog odgoja i obrazovanja uvjetuje u velikoj mjeri kvalitetu socijalne integracije djece. Uska suradnja stručnog tima s djetetovim roditeljima, odgojiteljima ili učiteljima i samim djetetom podrazumijeva kvalitetnije ishode za dijete koje je uključeno u inkluzivnu odgojno-obrazovnu skupinu.²¹

²⁰ Okvir za poticanje i prilagodbu iskustava učenja te vrednovanje postignuća djece i učenika s teškoćama. Nacionalni dokument (2016). Cjelovita kurikularna reforma: Prijedlog.

²¹ Bouillet, D. (2010). Izazovi integrativnog odgoja i obrazovanja. Zagreb: Školska knjiga.

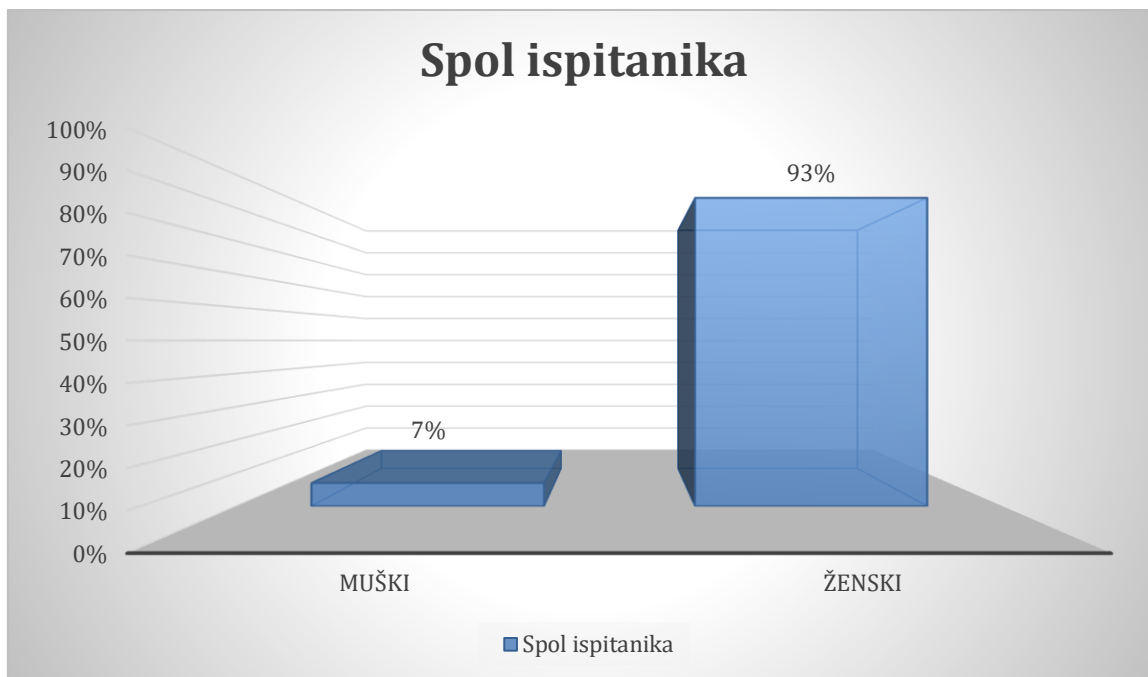
2. ISTRAŽIVANJE

Osnovni cilj provedenog istraživanja je ispitati samoprocjenu odgojitelja o individualiziranom pristupu u radu s djecom s teškoćama. U istraživanju je sudjelovalo 110 odgojitelja od toga 8 muških (7%) i 102 ženska ispitanika (93%). Za potrebe ispitivanja konstruiran je mjerni instrument Upitnik za odgojitelje, u svrhu ispitivanja njihovoga mišljenja i samoprocjene o individualiziranom pristupu u radu s djecom s teškoćama. Ispitnici koji su sudjeovali u anketi imali su 27 tvrdnji za koje su se na skali od 1 do 4 izjašnjavali u kojem stupnju se slažu s određenom tvrdnjom, odnosno u kojem stupnju samoprocjenjuju svoj individualizirani pristup u radu s djecom s teškoćama. Svoje slaganje s postojećim tvrdnjama izražavali su na četverostupanjskoj skali (1-uopće se ne slažem, 2-djelomično se slažem, 3-slažem se, 4-u potpunosti se slažem). Ispitanici su dobili upute da od ponuđenih tvrdnji odaberu samo jednu. Ispitivanje je bilo anonimno te su u njemu zadovoljeni svi kriteriji etičkog kodeksa u istraživanju.

S obzirom da upitnik sadrži u svom prvom dijelu i dva pitanja koja su se odnosila na demografska obilježja ispitanika, ispitanici su se u upitniku također izjašnjavali o svom spolu i godinama radnoga iskustva, tj. staža (tablica 1, grafikon 1 i tablica 2, grafikon 2).

Tablica 1. Spol ispitanika – odgojitelja

Muški	8
Ženski	102
Ukupno	110

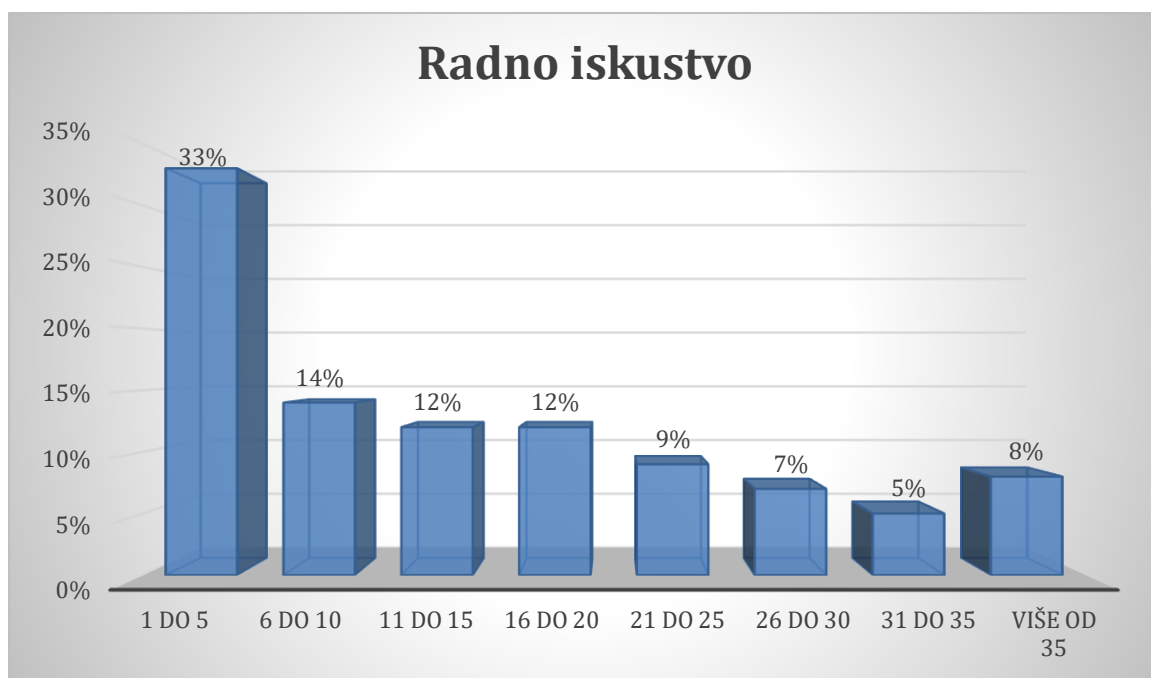

Grafikon 1. Spol ispitanika

U istraživanju je sudjelovalo 110 ispitanika od toga 7% muških i 93% ženskih odgojitelja.

Tablica 2. Godine radnog iskustva

1 – 5	36
6 – 10	15
11 – 15	13
16 – 20	13
21 – 25	10
26 – 30	8
31 – 35	6
Više od 35	9

Grafikon 2.

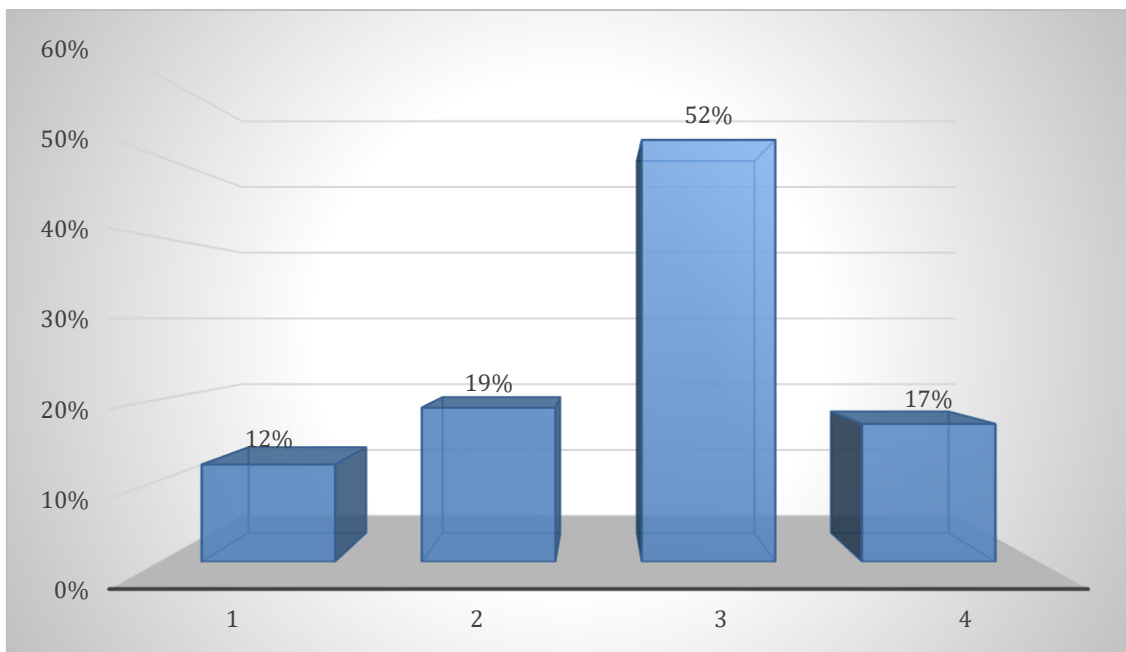
Kada je u pitanju radno iskustvo ispitanika, najviše ispitanika imalo je staž od 1 do 5 godina 33%, zatim 19% ispitanika sa stažem od 21 do 25 godina, slijedi 14% ispitanika sa stažom od 6-10 godina, 12% ispitanika sa stažom od 11-15 godina i 16-20 godina, 7% ispitanika sa stažom od 26 do 30 godina, 8% ispitanika sa staž od 31 do 35 godina te je najmanji broj ispitanika ,svoga 5%, imalo staž od 31-35 godina.

2.1. Rezultati i diskusija

Prikupljeni podatci prikazani su tablično-broj odgojitelja po srupnju slaganja s tvrdnjom i grafikonom. Rezultati interpretirani za svaku tvrdnju te je samoprocjena odgojitelja izraženi u postotcima.

Tablica 3. Tvrdnja prva

<i>Tvrdnja 1. Uloga odgojitelja djece s teškoćama ovisi o ličnosti roditelja i njihove posvećenosti djeci</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	13	21	57	19

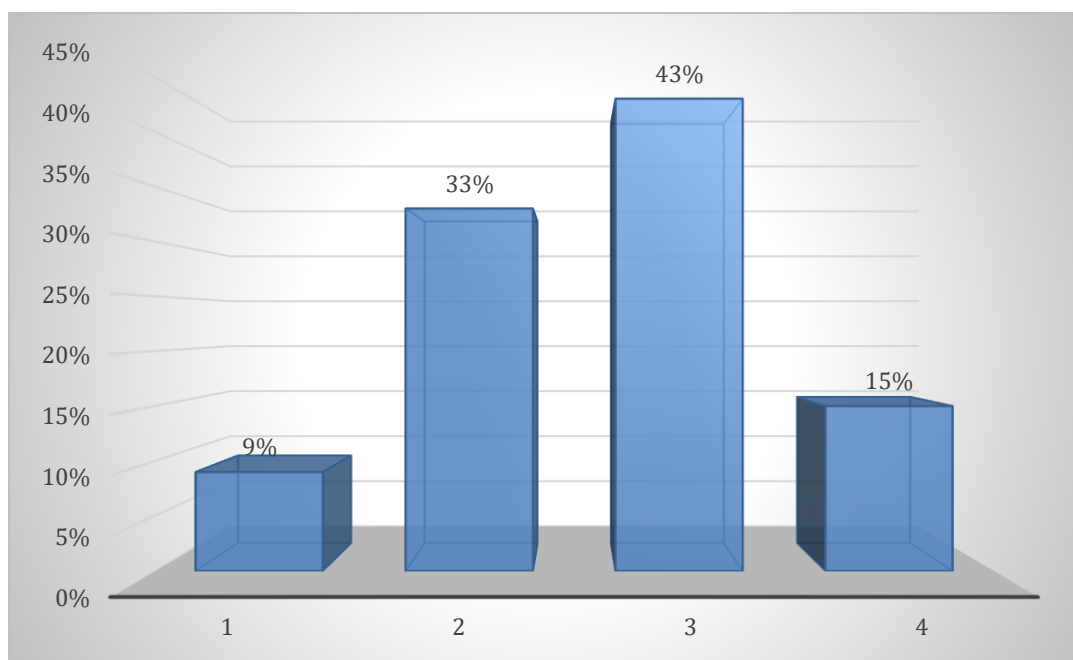

Grafikon 3.

Prva tvrdnja koja se odnosila prema odgojiteljima ispitivala je ulogu odgojitelja prema djeci s teškoćama te da li ona ovisi o ličnosti roditelja i njihove posvećenosti djeci. Odgojitelji su stali da se slažu da njezina uloga ovisi od roditeljske posvećenosti djeci s teškoćama i to smatra 52% odgojitelja, 19% je bilo podijeljenog mišljenja, da je odnos roditelja važan, a li ne i presudan, dok se 12% odgojitelja uopće ne slaže s navedenom tvrdnjom.

Tablica 3. Tvrdnja druga

<i>Tvrdnja 2. Uspješnost odgojno-obrazovne inkluzije djeteta ovisi o dobi djeteta pri uključivanju u predškolski sustav odgoja i obrazovanja.</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	10	36	47	17

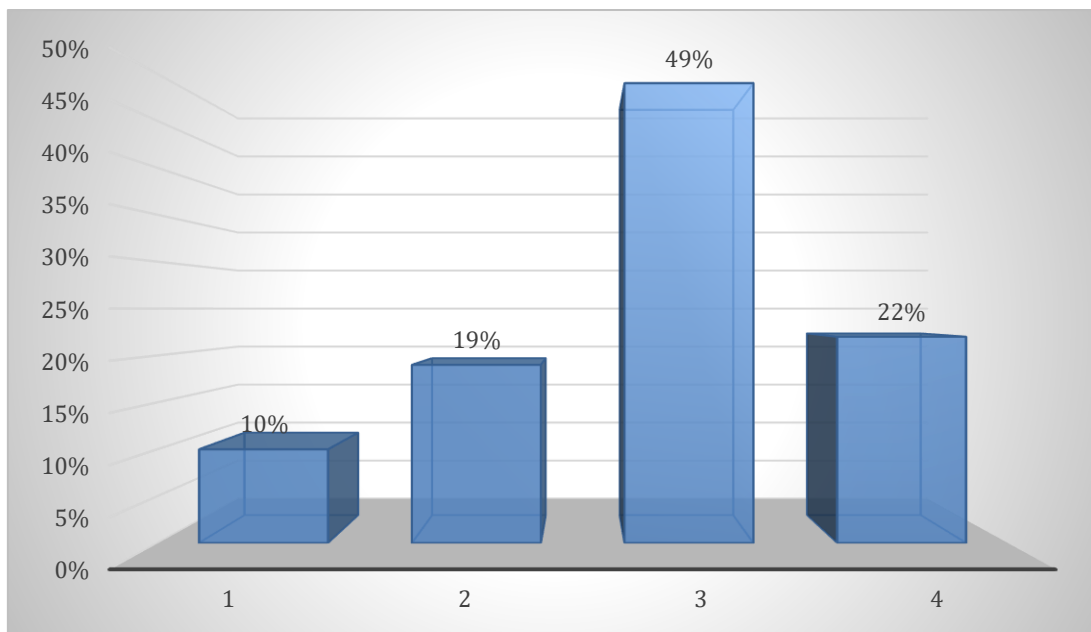

Grafikon 3.

Iz grafikona je vidljivo da se 43% odgojitelja slaže da je starosna dob djeteta jako važna kada je uspjeh inkluzije u pitanju te da dijete treba uključiti u inkluzivne odgojno-obrazovne skupine što ranije, 33% odgojitelja je podijelnog mišljenja, 15% bi se u potpunosti složilo s navedenom tvrdnjom dok svega se 9% odgojitelja uopće ne bi složilo sa zadanom tvrdnjom.

Tablica 4. Tvrdnja treća

<i>Tvrdnja 3. Uspješnost inkluzije djeteta s teškoćom u sustav odgoja i obrazovanja ovisi o kvaliteti suradnje sa roditeljima.</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	11	21	54	24

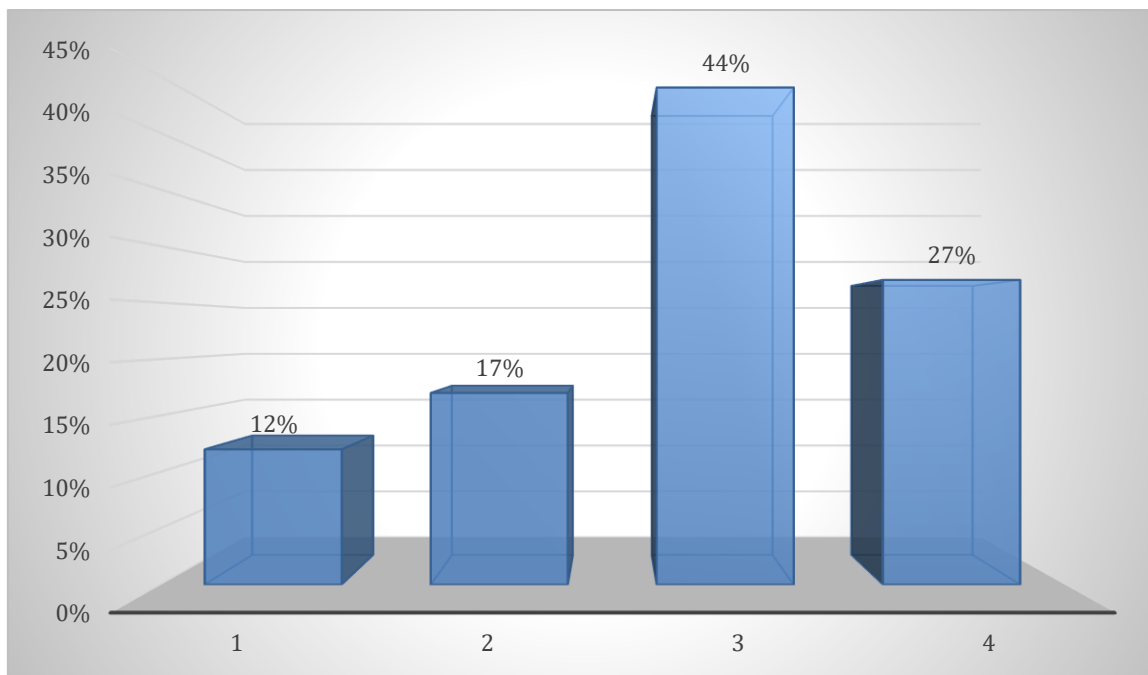

Grafikon 4.

Sljedeća tvrdnja ticala se uspješnosti inkluzije djeteta s teškoćama te njezine ovisnosti o suradnji s roditeljima. Svakako je suradnja odgojitelja i roditelja te obitelji važna za uspješnu odgojno-obrazovnu inkluziju i adaptaciju djeteta na vrtić, i to smatra 49% ispitanih odgojitelja, 19% ispitanih odgojitelja je podijeljenog mišljenja, 22% odgojitelja se potpuno slaže s tom tvrdnjom dok se svega 10% odgojitelja uopće ne slaže sa zadanom tvrdnjom.

Tablica 5. Tvrdnja četvrta

<i>Tvrdnja 4. Roditelji u predškolskim ustanovama imaju puno povjerenje u odgojitelje i njihov pristup djeci.</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	13	19	48	30

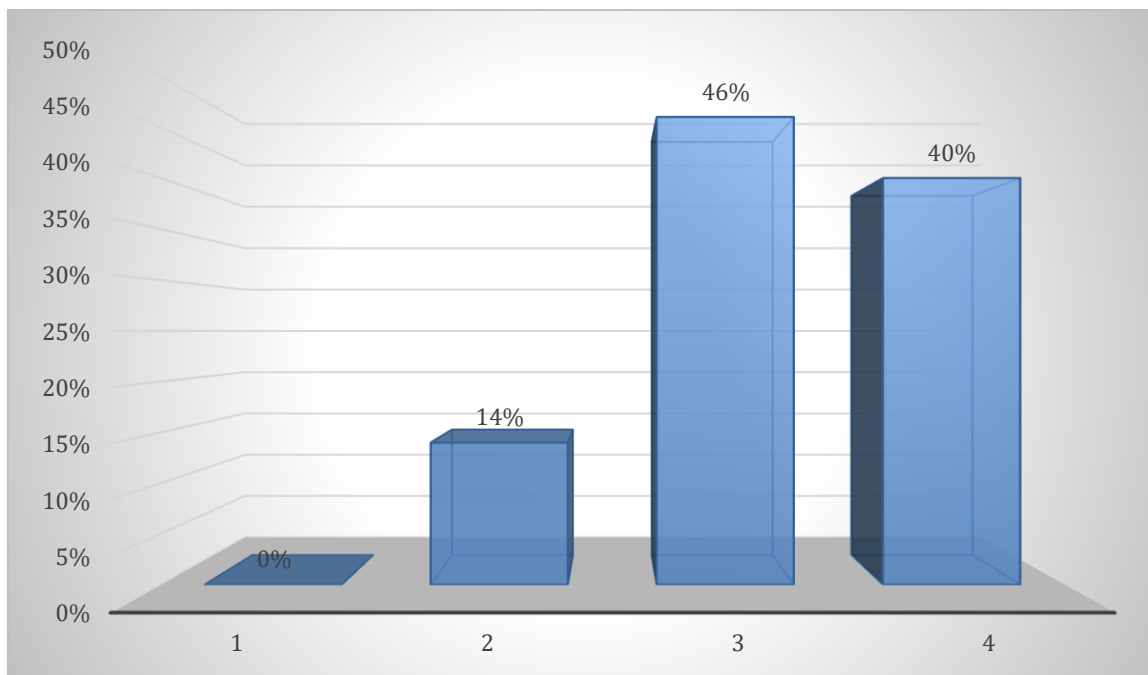

Grafikon 5.

Sljedeća tvrdnja ticala se povjerenja roditelja u odgojitelje te njihovog odnos prema djeci. Dakle, 44% odgojitelja smatra da roditelji imaju povjerenje u odgojitelje, njihov rad s djetetom s teškoćama i uopće odnos prema djeci, 17% odgojitelja je podijeljenog mišljenja, te smatraju da djeci mogu najbolje biti posvećeni roditelji i obitelj općenito, dok se 27% odgojitelja u potpunosti slaže s tim da roditelji vjeruju odgojiteljima, a samo 12% odgojitelja se uopće ne bi složilo s tim, što govore na osnovu svojih iskustava. Ne znači da je situacija sa svim roditeljima takva, ali stavovi pojedinih roditelja govore u prilog tome.

Tablica 6. Tvrdnja peta

<i>Tvrdnja 5. Roditelji trebaju biti partneri odgojiteljima kod donošenja svih bitnih odluka koje su značajne za uspješan razvoj njihovog djeteta s teškoćom.</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	/	15	51	44

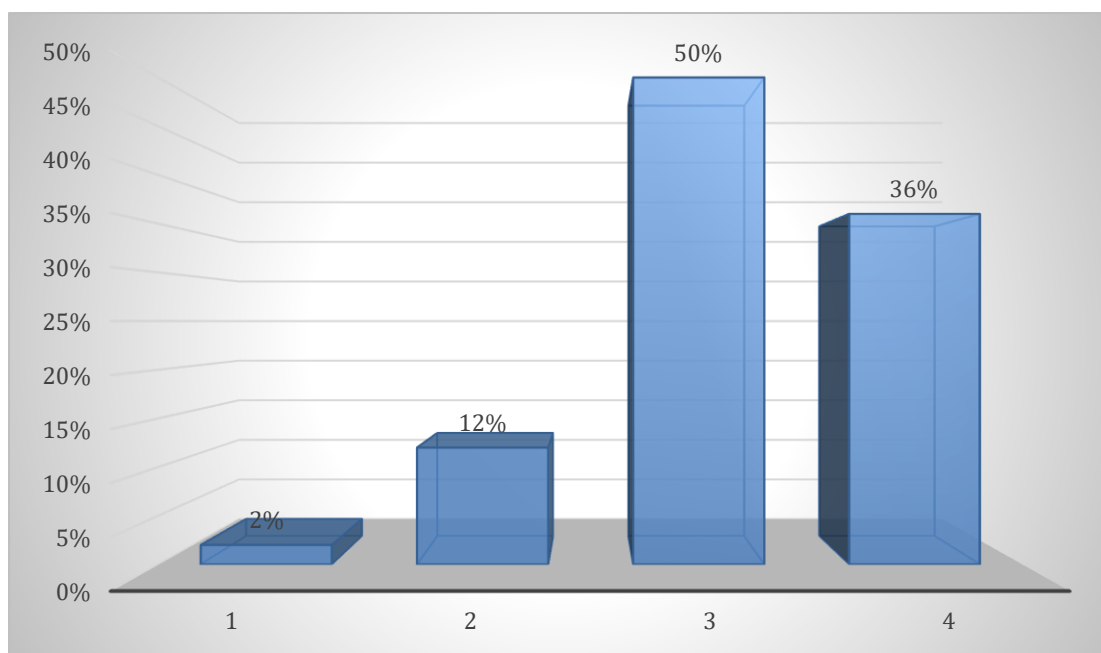

Grafikon 6.

Sljedeća tvrdnja također je vezana za suradnju roditelja i odgojitelja kada je donošenje bitnih odluka u pitanju a čime bi se ujedno doprinjelo uspješnom razvoju djeteta s teškoćama. Za partnerstvo roditelja i odgojitelja za rad uspjeha inkluzije djeteta s teškoćama se izjasnilo 40% odgojitelja i potpuno se slažu s tim, 46% se takođe složilo s tim, 14% je podijeljenog stava, a nije bilo odgojitelja koji se u potpunosti nisu složili s navedenom tvrdnjom.

Tablica 7. Tvrdnja šesta

<i>Tvrdnja 6. Odgojitelji i stručni suradnici u vrtićima imaju važnu ulogu u pripremi roditelja djece s teškoćama za uključivanje djeteta u redovitu odgojno-obrazovnu ustanovu.</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	2	13	55	40

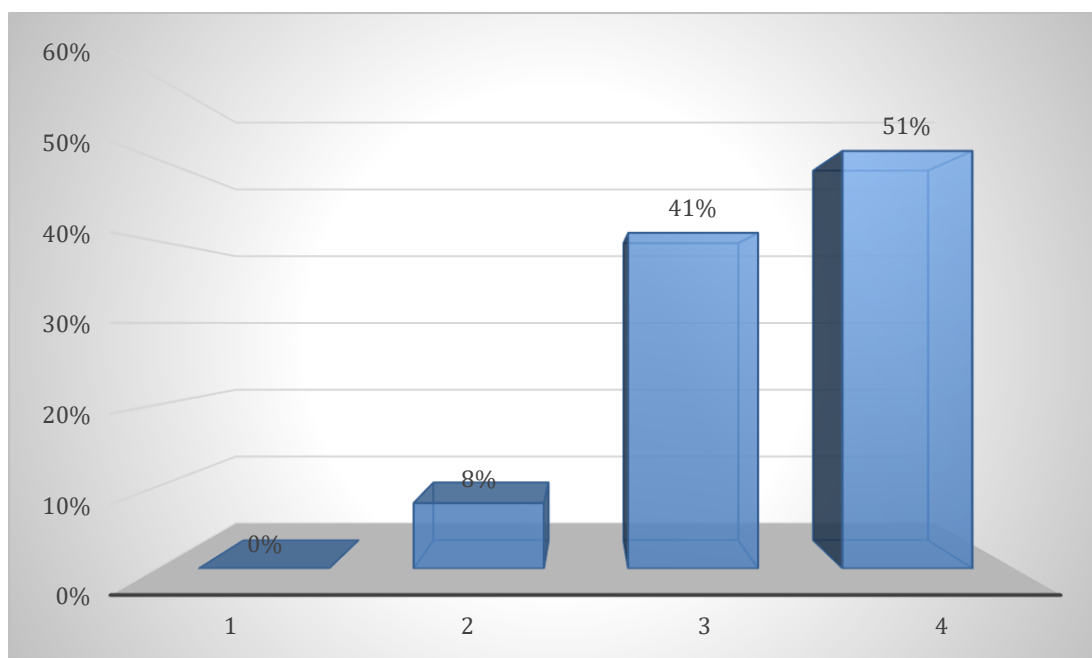

Grafikon 7.

Činjenica je da stručni suradnici te odgojitelji u vrtićima imaju važnu ulogu kod pripreme roditelja za uključivanje djeteta u odgojno–obrazovnu ustanovu i to smatra 50% odgojitelja ističući da se slažu s tim, također 36% odgojitelja se u potpunosti slaže s tim, 12% odgojitelja je podijeljenog mišljenja kada je priprema roditelja od strane odgojitelja i stručnih suradnika u pitanju, dok se svega 2% odgojitelja uopće ne slaže sa zadanom tvrdnjom.

Tablica 8. Tvrdnja sedma

<i>Tvrdnja 7. Važna je suradnja odgojitelja i stručnih suradnika s roditeljima djece s teškoćama u odgoju i adaptaciji djeteta u vrtiću.</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	/	9	45	56

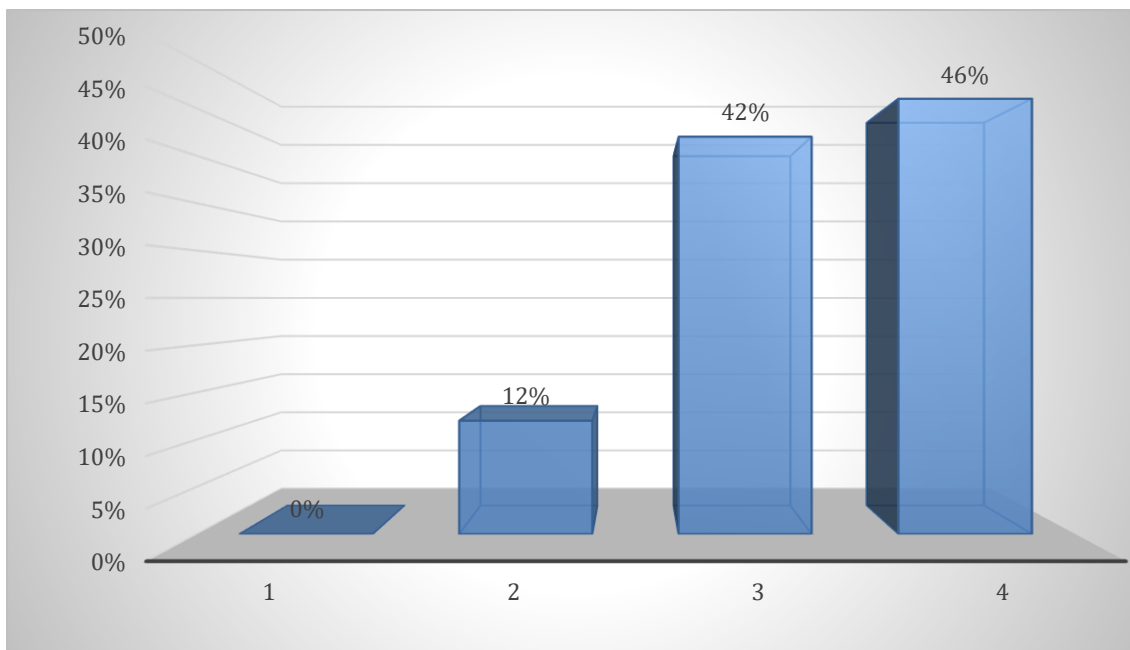

Grafikon 8.

Prilikom adaptacije djeteta s teškoćama u vrtić važna je suradnja odgojitelja i stručnih suradnika s roditeljima i za to se izjasnilo 92% odgojitelja (51% se potpuno slaže i 41% se složilo s tim) dok je svega 8% odgojitelja podijeljenog mišljenja.

Tablica 9. Tvrdnja osma

<i>Tvrdnja 8. Svi profesionalci koji rade s djecom s teškoćama u sustavu odgoja i obrazovanja moraju poznavati i razumjeti odgojno-obrazovne potrebe djece s teškoćama.</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	/	13	46	51

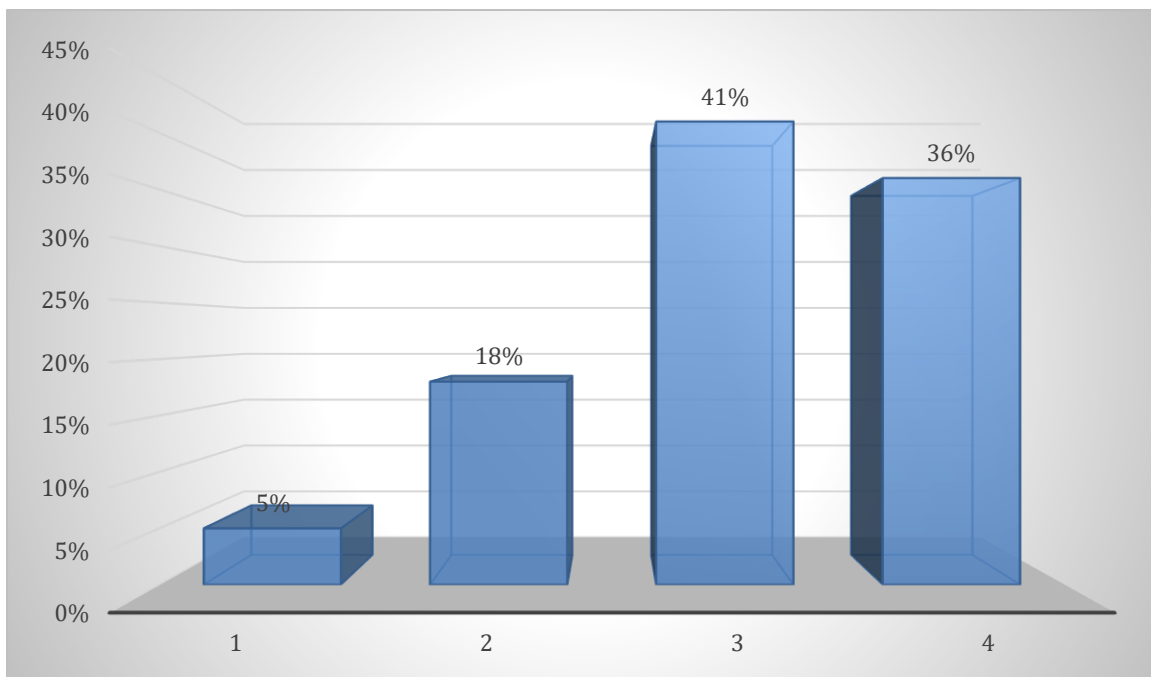

Grafikon 9.

Sljedeća tvrdnja ticala se razumjevanja profesionalaca koji rade s djecom s teškoćama i njihovog poznavanja i razumjevanja odgojno–obrazovnih potreba djece. Dakle, anketa je pokazala da 42% odgojitelja smatra da svi koji rade s djecom s teškoćama moraju poznavati i razumjeti njihove odgojno–obrazovne potrebe, 46% se potpuno složilo s navedenom tvrdnjom, 20% odgojitelja je bilo podijeljenog mišljenja i nije bilo odgojitelja koji se nisu složili sa zadanom tvrdnjom.

Tablica 10. Tvrdnja deveta

<i>Tvrdnja 9. Stručni suradnici u mojoj predškolskoj ustanovi sudjeluju u radu s djecom s teškoćama.</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	5	20	45	40

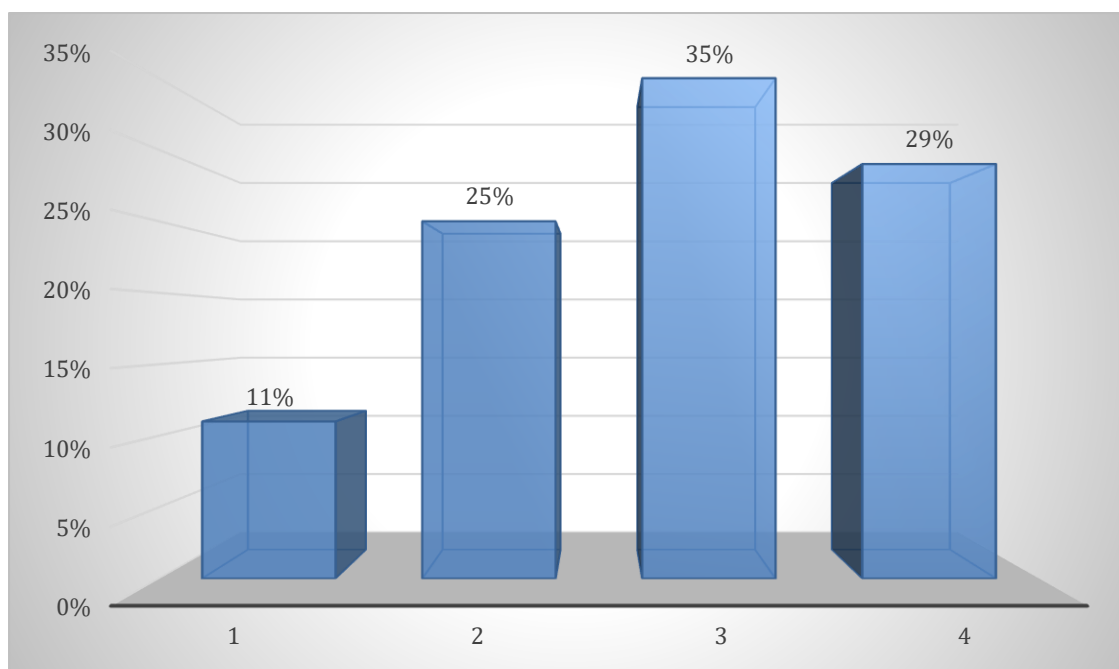

Grafikon 10.

Stručni suradnici moraju biti uključeni u adaptaciju, odgoj i rad s djecom s teškoćama. Koliko zaista stručni suradnici sudjeluju u radu s djecom jasno je na osnovu odgovora odgojitelja gdje se 36% u potpunosti slaže da suradnici u njihovom vrtiću sudjeluju u radu s djecom s teškoćama, 41% se također slaže, 18% odgojitelja je podijeljenog stava jer smatraju da suradnici nisu u dovoljnoj mjeri uključeni i 5% ispitanika se uopće ne bi složilo s navedenom tvrdnjom.

Tablica 11. Tvdnja deseta

<i>Tvrdnja 10. Smatram da je inkluzivni sustav ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u RH organiziran i planiran tako da djeca bez teškoća ne budu zanemarena od strane odgojitelja.</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	12	28	38	32

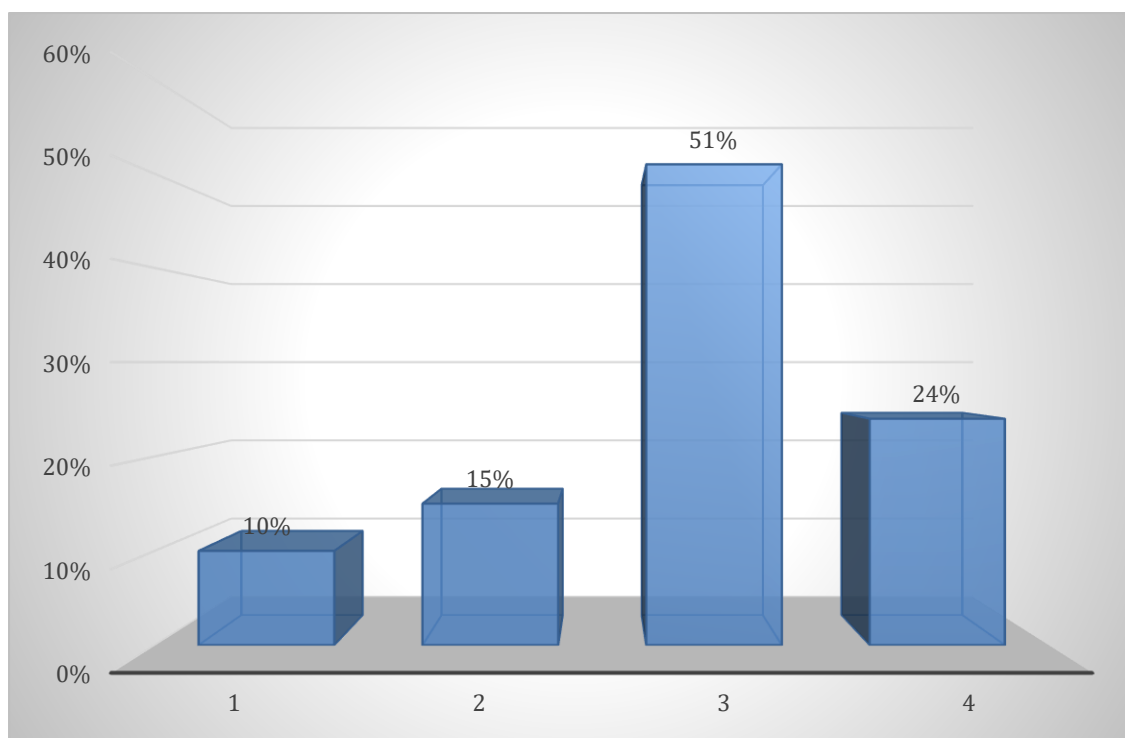

Grafikon 11.

Inkluzivne odgojno-obrazovne skupine jednako su važne za djecu s teškoćama kao i za djecu bez njih jer svi zajedno uče o različitostima te izgrađuju svoju osobnost. Izrazito je važno da u takvim grupama djeca bez teškoća ne budu zanemarena od strane odgojitelja koji je u velikoj mjeri koncentriran na individualni pristup djeci s teškoćama. 29% odgojitelja se potpuno slaže sa zadanom tvrdnjom, a 35% odgojitelja se slaže s tim da je inkluzivni sustav ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj organiziran i planiran tako da djeca bez teškoća ne budu zanemarena od strane odgojitelja, 25% ispitanika pak je podijeljenog mišljenja dok se 11% odgojitelja uopće ne bi složilo sa zadanom tvrdnjom.

Tablica 12. Tvrdnja jedanaesta

<i>Tvrdnja 11. Uspješnost inkluzije djeteta ovisi o afinitetima odgojitelja za provođenje određenih aktivnosti u radu s djecom s teškoćama.</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	11	17	56	26

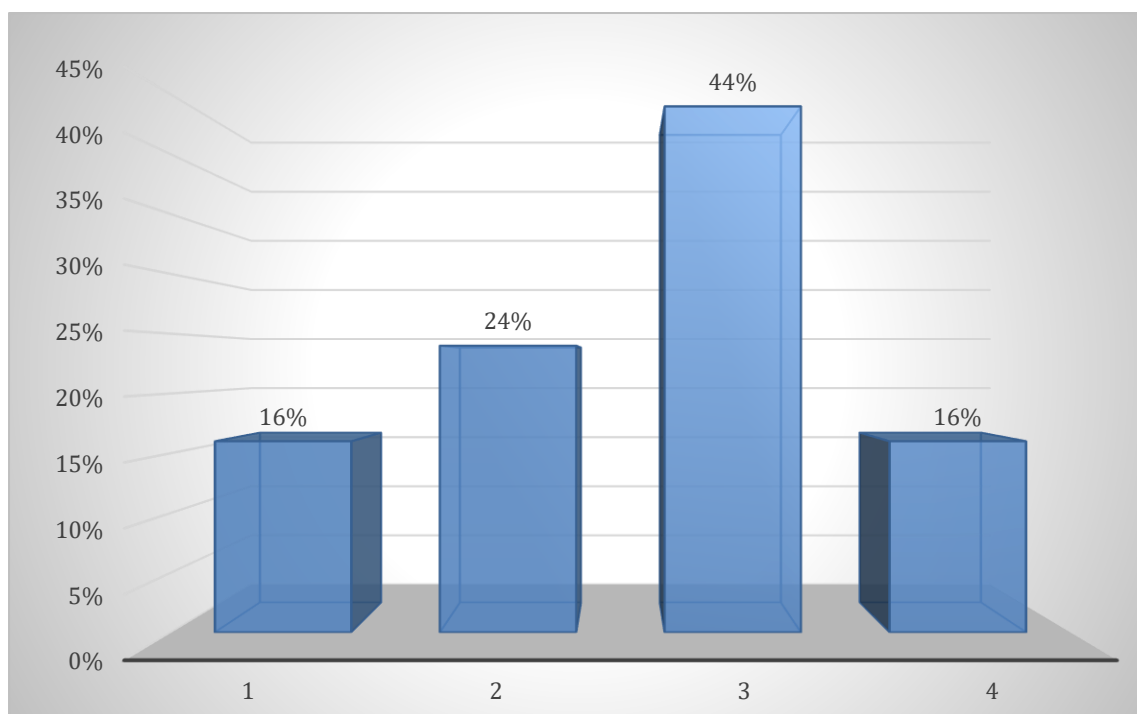

Grafikon 12.

Ukoliko odgojitelji imaju jasan stav da uspjeh inkluzije u radu s djecom s teškoćama ovisi o angažiranju odgojitelja za provođenje određenih aktivnosti i njihovog rada s tom djecom izgradit će se kvalitetan individualizirani kurikulum. 24% odgojitelja se apsolutno slaže s tim i 51% se potpuno slaže s tim da je angažiranost odgojitelja u radu i aktivnostima izrazito važna, 15 % je podijeljenog mišljenja, a 10% odgojitelja se ne slaže sa zadanom tvrdnjom.

Tablica 13. Tvrdnja dvanaesta

<i>Tvrdnja 12. Dječji vrtići u RH raspolažu dovoljnim brojem kompetentnih odgojitelja za rad s djecom s teškoćama.</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	17	27	48	18

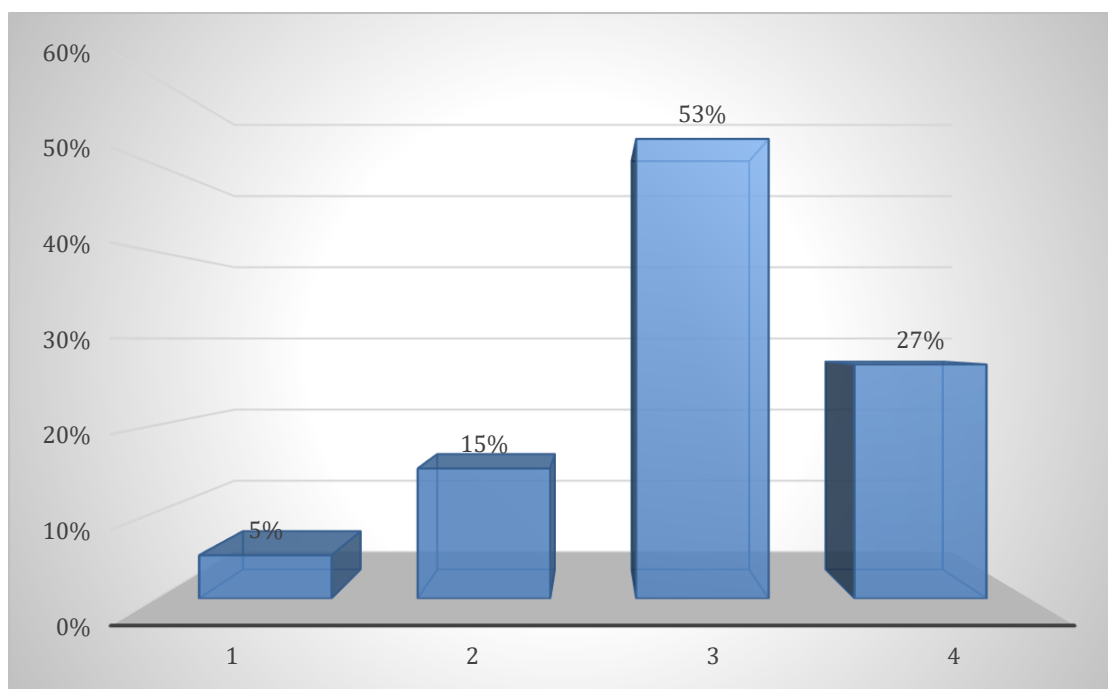

Grafikon 13.

Iz grafikona je vidljivo da se 44% odgojitelja slaže s tim da Republika Hrvatska raspolaže dovoljnim brojem obučeni i kompetentnih odgojitelja koji mogu raditi s djecom s teškoćama, 16% odgojitelja u potpunosti se slaže sa zadanom tvrdnjom, 24% odgojitelja je podijeljenog stava te se 16% odgojitelja uopće ne slaže sa zadanom tvrdnjom. Vidljivo je da su stavovi odgojitelja po ovom pitanju različiti, no jasno je da se do kompetencija dolazi kroz cjeloživotno učenje i rad na samome sebi.

Tablica 14. Tvrdnja trinaesta

<i>Tvrdnja 13. Rad u inkluzivnim uvjetima podrazumijeva uključivanje stručnih suradnika iz svakog vrtića u neposredan rad s djecom s teškoćama.</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	5	17	58	30

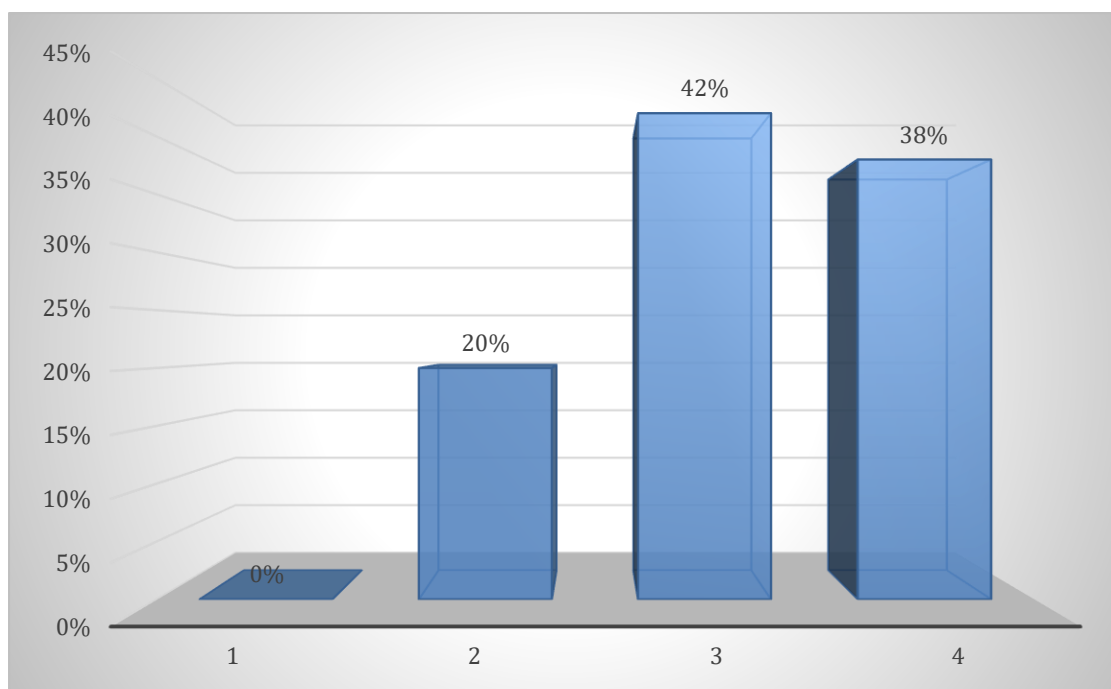

Grafikon 14.

Uključenost i partnerstvo stručnih suradnika u rad s djecom s teškoćama te njihova podrška i pomoć odgojiteljima izrazito je važna i kompleksna. 53% odgojitelja bi se složilo s tim, smatrajući stručne suradnike važnim u provođenju inkluzivnog rada s djecom s teškoćama, 27% se potpuno slaže s tim, 15% ispitanika je pak podijeljenog mišljenja, dok se 5% ispitanih odgojitelja uopće ne bi složilo sa zadanom tvrdnjom.

Tablica 15. Tvrdnja četrnaesta

<i>Tvrdnja 14. Rad u inkluzivnim uvjetima podrazumijeva uključivanje mobilnog stručnog tima iz specijaliziranih ustanova u neposredan rad s djecom s teškoćama.</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	/	22	46	42

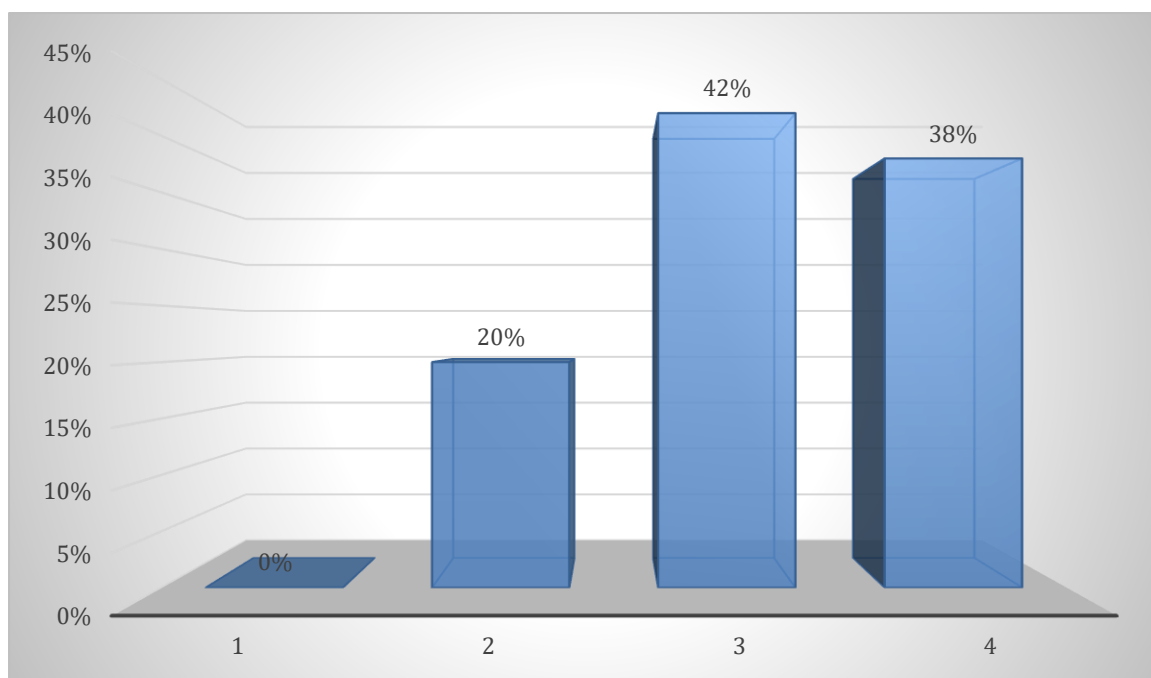

Grafikon 15.

Rad u inkluzivnim uvjetima često može podrazumijevati uključenost mobilnih stručnih timova iz specijaliziranih ustanova u neposredan rad s djecom s teškoćama. Jasno se vidi na grafu da je većina odgojitelja suglasna s tim da treba uključiti specijalizirane timove kako bi odgojiteljima pomogli u radu s djecom s teškoćama – 38% odgojitelja se potpuno slaže s tim, 42% odgojitelja se slaže s tim, 20% odgojitelja podijeljenog je mišljenja smatrajući da se obrazovanje i liječenje djece s teškoćama treba odvojiti te je dovoljno znanje samih odgojitelja o tome kako i šta treba raditi kako bi djeca s teškoćama savladala odgojno–obrazovne aktivnosti koje su mu predočene.

Tablica 16. Tvrdnja petnaesta

<i>Tvrdnja 15. Rad u inkluzivnim uvjetima manje je uspješan ili gotovo neuspješan ukoliko odgojitelji nisu stručni i ne rade u skladu s pedagoškim standardima.</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	/	8	43	59

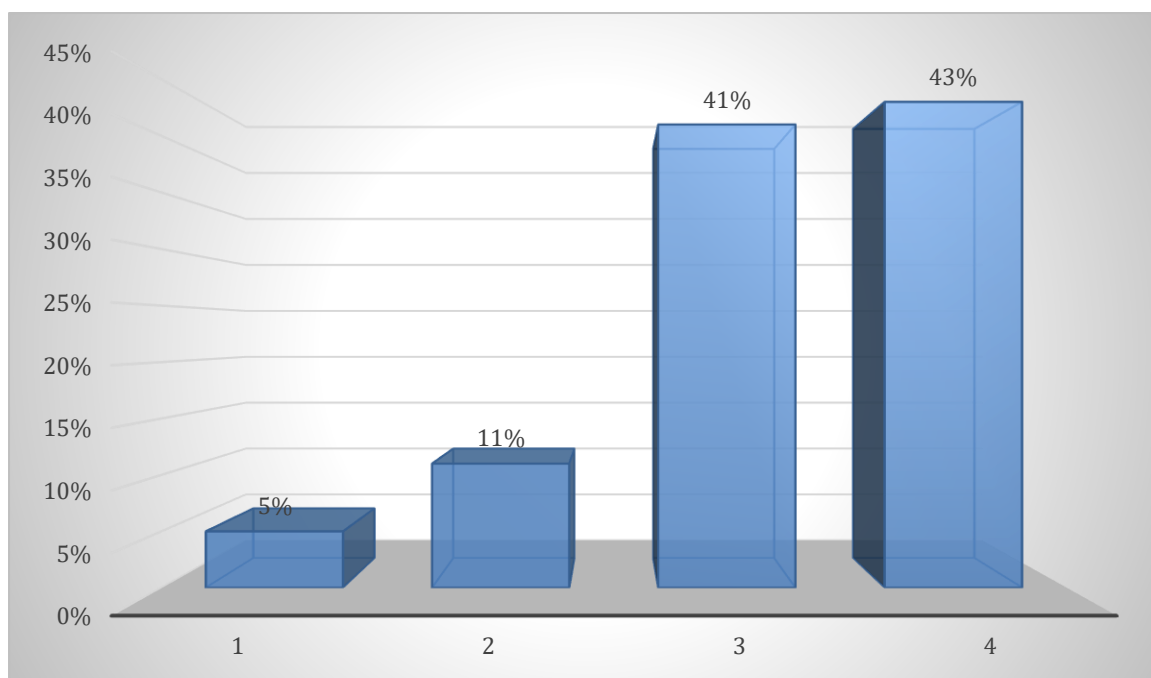

Grafikon 16.

Odgojno-obrazovni rad po pedagoškim standardima uvelike bi poboljšao i olakšao rad odgojitelja, a posebice odgojiteljima koji rade u inkluzivnim odgojno-obrazovnim skupinama. 80% ispitanika se slaže s navedenom tvrdnjom dok je 20% ispitanika podijeljenog stava. Niti jedan odgojitelj nije izrazio ne slaganje sa zadano tvrdnjom. Možemo zaključiti da je rad u manjim grupama koji propisuje Državni pedagoški standard uspješniji i kvalitetniji na što upućuju odgovori ispitanih odgojitelja.

Tablica 17. Tvrdnja šesnaesta

<i>Tvrdnja 16. Odgojitelji u mojem vrtiću su zainteresirani za stručno usavršavanje kako bi mogli što bolje raditi s djecom s teškoćama.</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	5	12	45	48

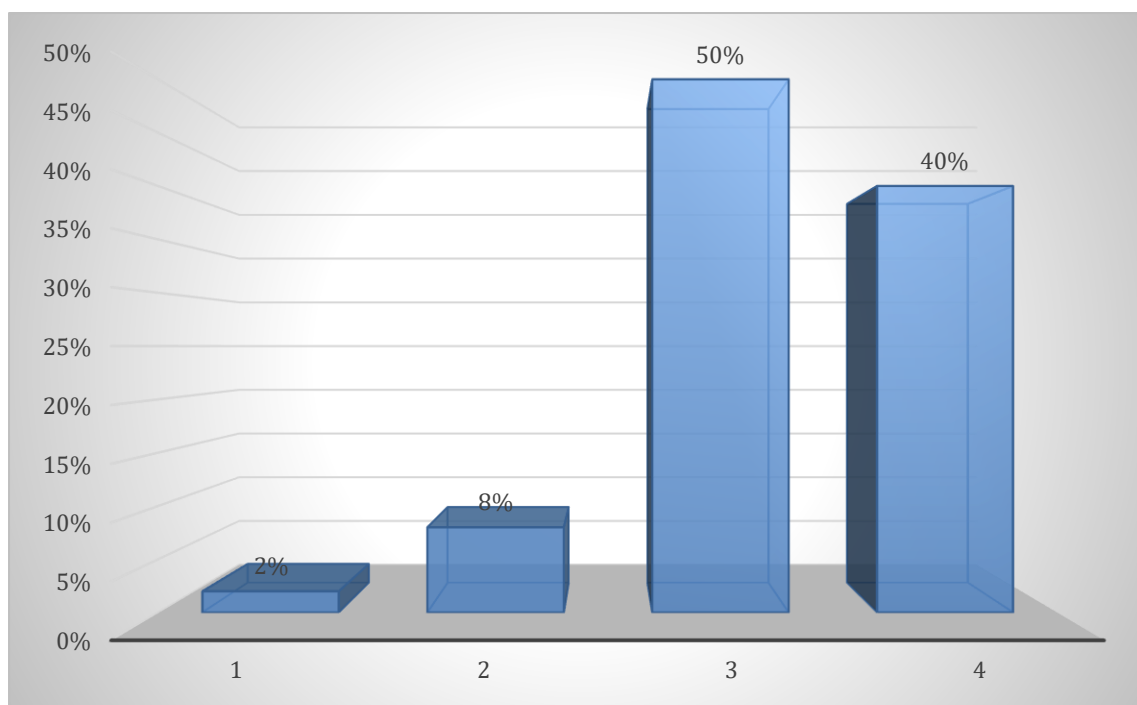

Grafikon 17.

Odgojiteljima koji rade s djecom s teškoćama potrebno je dodatno obrazovanje i usavršavanje za rad te uspješnu realizaciju programa i pomoći djeci te je 41% odgojitelja pokazalo zainteresiranost za dalje stručno usavršavanje i složilo bi se s tim, 43% se čak u potpunosti slaže da je potrebno stručno usavršavanje o inkluzivnom programu s djecom s teškoćama, 11% je podijeljenog stava, dok se 5% odgojitelja uopće ne slaže s tim stavom o stručnom usavršavanju.

Tablica 18. Tvrdnja sedamnaesta

<i>Pitanje 17. Djeca s teškoćama u vrtiću trebaju sudjelovati u aktivnostima zajedno s drugom djecom uz individualizirani kurikulum.</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	2	9	55	44

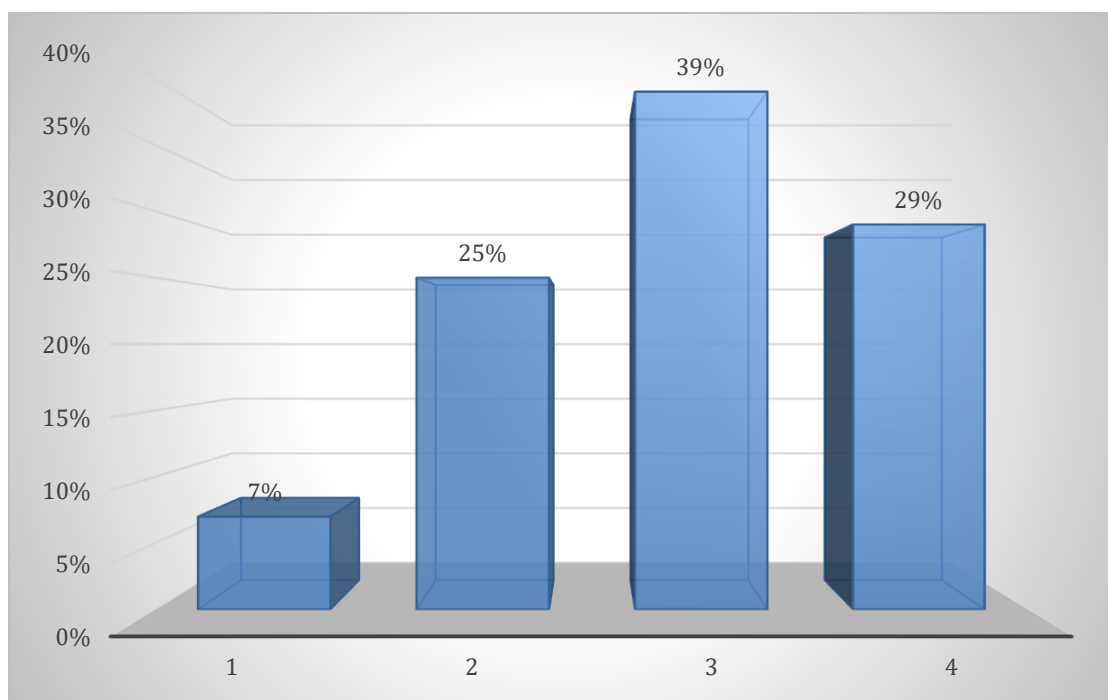

Grafikon 18.

Djeca s teškoćama kao i djeca bez teškoća u aktivnostima sudjeluju u skladu sa svojim razvojnim mogućnostima i sposobnostima. Za djecu s teškoćama izrađuju se individualizirani kurikulumi na temelju njihovih potreba i kapaciteta koje mogu uložiti u određene aktivnosti. 50% odgojitelja se slaže da djeca s teškoćama trebaju sudjelovati u aktivnostima s drugom djecom, ali uz individualizirani kurikulum, 40% odgojitelja se potpuno slaže sa tim, 8% odgojitelja je podijeljenog stava i mišljenja, svega 2% odgojitelja se uopće ne bi složilo s tim, smatrajući da se djeci s teškoćama treba posvetiti individualno i samostalno jer tokom grupnih aktivnosti neće ostvariti uspjeh.

Tablica 19. Tvrdnja osamnaesta

<i>Tvrdnja 18. Za odgojitelje u redovnim vrtićima koji rade s djecom s teškoćama treba postojati obavezan dodatni program za njihovo usavršavanje.</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	8	27	43	32

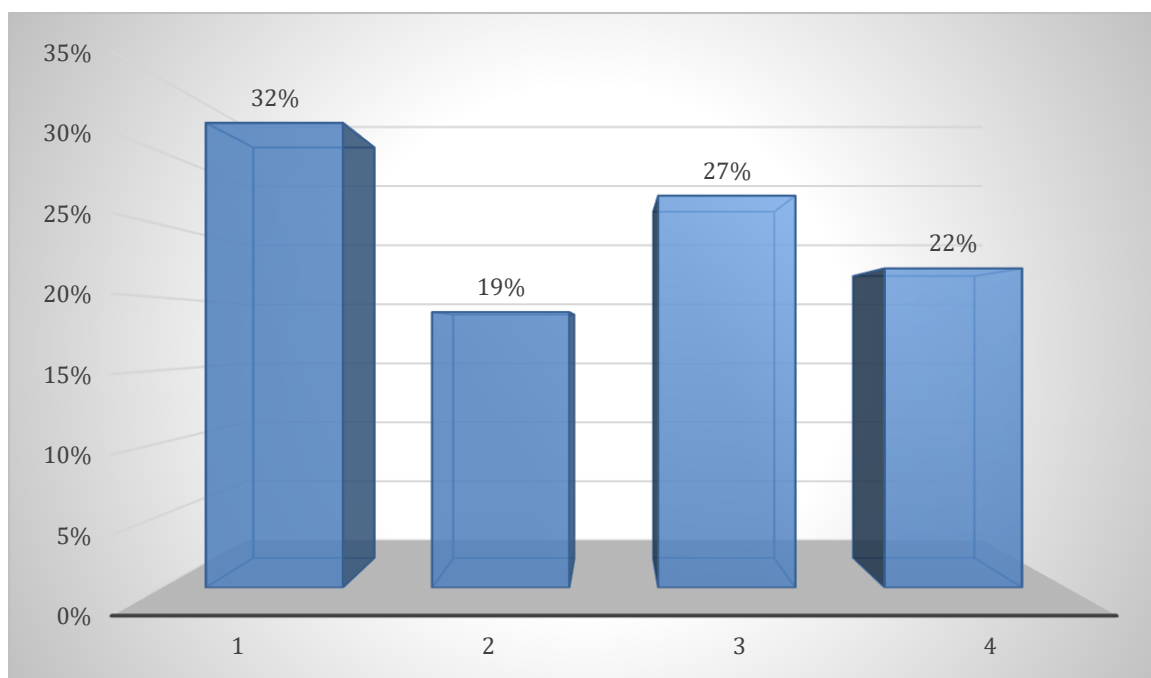

Grafikon 19.

Na tragu današnje literature i stručnih kadrova za obuku odgojitelja izrazito je važno da se odgojitelji cjeloživotno usavršavaju i educiraju koristeći najnovije metode i tehnike. Kako bi im olakšali edukacije i stjecanje kompetencija za rad vrtići bi trebali imati redovne programe za usavršavanje odgojitelja. 39% odgojitelja smatra da je potrebno imati dodatne programe u vrtićima kako bi se odgojitelji mogli usavršavati i dodatno informirati o radu sa djecom s teškoćama, 25% odgojitelja je podijeljenog stava kada se radi o ovom pitanju, 29% odgojitelja se potpuno slaže, dok se 7% odgojitelja uopće ne slaže s tim već smatra da se takva vrsta seminara treba organizirati van vrtića, u nekoj specijaliziranoj ustanovi.

Tablica 20. Tvrdnja devetnaesta

<i>Tvrdnja 19. Za djecu s teškoćama primjereniji su posebni vrtići i posebne odgojno-obrazovne ustanove koje će se posvetiti njihovom odgoju te specijalizirani stručnjaci koji će s njima raditi.</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	35	21	30	24

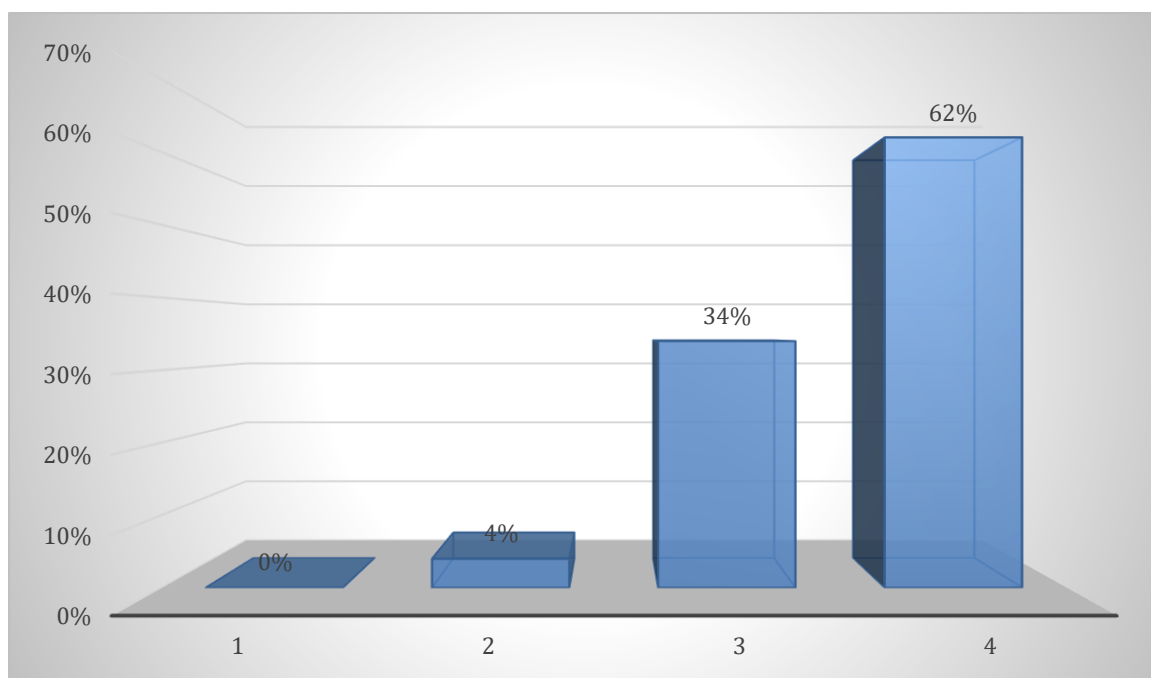

Grafikon 20.

Inkluzija predškolske djece s teškoćama u grupe sa svojim vršnjacima relativno novija pojava te je zabilježila visok stupanj dobrobiti kako za djecu s teškoćama tako i za djecu bez teškoća. Odgojitelji koji su sudjelovali u istraživanju podijeljenog su stava oko zadane tvrdnje. Gotovo 50% ispitanika misli da je inkluzija djece s teškoćama najbolje rješenje za njih dok 32% ispitanika misli da djecu s teškoćama treba odvajati u posebne vrtiće, kako bi samostalnim radom s djecom s teškoćama mogli raditi stručnjaci. 19% ispitanih odgojitelja je podijeljenog mišljenja.

Tablica 21. Tvrdnja dvadeseta

<i>Pitanje 20. Prostor u kojima borave djeca sa teškoćama mora biti prilagođen njima.</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	/	4	37	69

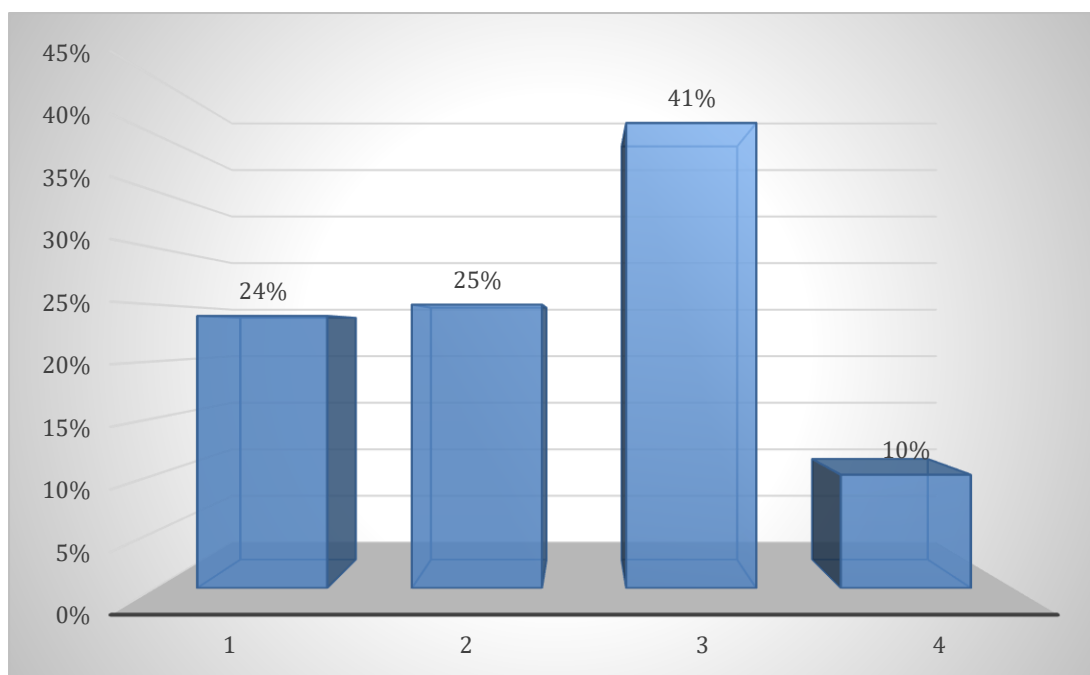

Grafikon 21.

Individualizirani kurikulumi uključuju i prilagodbu prostora djeci s teškoćama u skladu s njihovim potrebama i mogućnostima.. 62% odgojitelja se potpuno slaže s tim, 34% odgojitelja se slaže s tim, što je dakle velika većina odgojitelja koji smatraju da je djeci potreban prostor u kome će se osjećati dobro, gdje će sve biti podređeno te prilagođeno njima i njihovom razvoju i odgoju. Samo 4% ispitanih odgojitelja je imalo podijeljeno mišljenje po ovom pitanju te nije bilo odgojitelja koji se nisu složili sa zadanom tvrdnjom.

Tablica 22. Tvrdnja dvadeset i prva

<i>Pitanje 21. Inkluzivni predškolski programi/individualizirani kurikulumi u RH planiraju se u svakom vrtiću po mjeri svakog pojedinog djeteta s teškoćama.</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	26	27	46	11

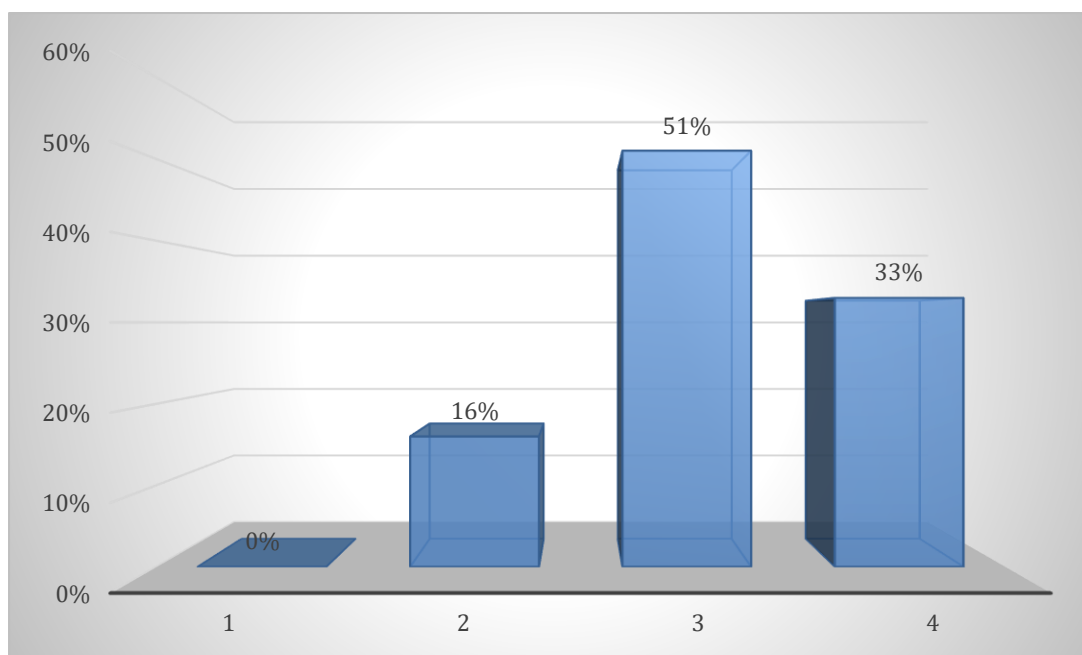

Grafikon 22.

Specijalizirani kurikulumi u Republici Hrvatskoj su izrađeni po mjeri svakog pojedinačnog djeteta s teškoćama u svakom vrtiću i s tim se složilo 41% odgojitelja, 25% je podijeljenog stava, 24% odgojitelja se uopće ne slaže s tim, dok se 10% odgojitelja u potpunosti slaže s tim.

Tablica 23. Tvrdnja dvadeset i druga

<i>Tvrdnja 22. Izrada individualiziranih programa/kurikuluma za dijete s teškoćom važna je u svakoj odgojnoj skupini.</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	/	17	56	37

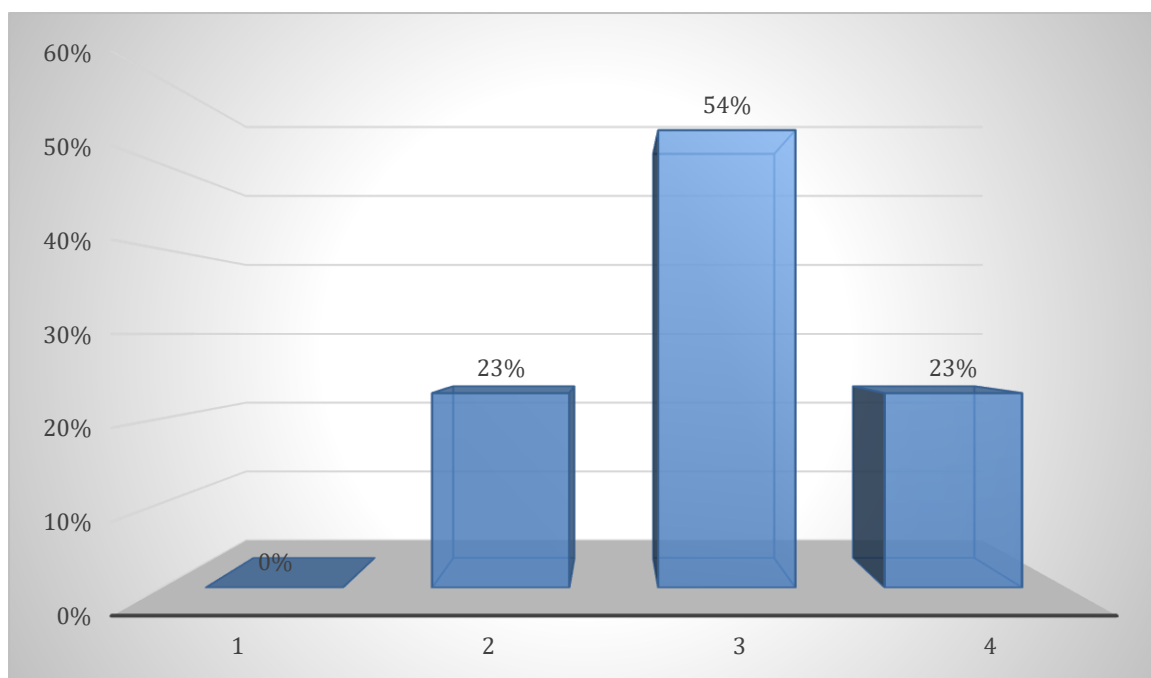

Grafikon 23.

Individualizirani kurikulumi izrađuju se po mjeri pojedinog djeteta s teškoćama te su osnova za rad u inkluzivnim odgojno-obrazovnim skupinama. 51% odgojitelja se slaže s tim, 16 % odgojitelja ima podijeljen stav po ovom pitanju, 33% odgojitelja individualizirane kurikulume smatra osnovom za rad s djecom s teškoćama i smatra ih izuzetno važnim te u ispitivanju nije bilo odgojitelja koji se nisu složili s tim da su individualizirani kurikulumi jedan od najvažnijih aspekata rada s djecom s teškoćama.

Tablica 24. Tvrdnja dvadeset i treća

<i>Pitanje 23. Planiranje individualiziranih aktivnosti važno je za promicanje prilagođenih metoda u radu s djecom s teškoćama.</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	/	25	60	25

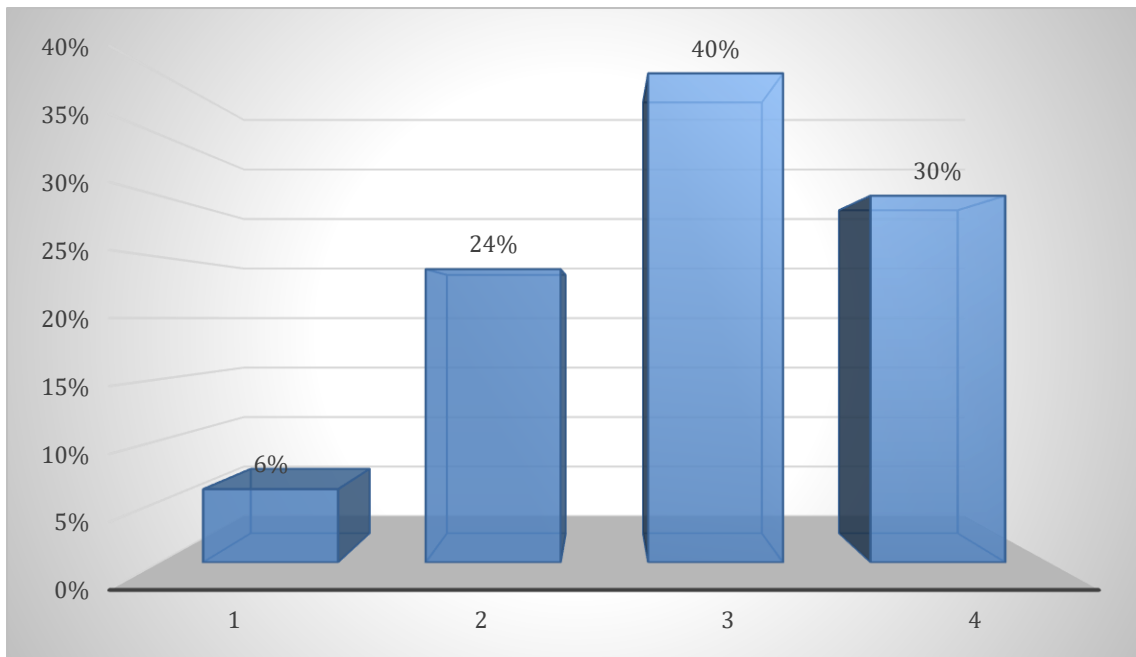

Grafikon 24.

Planiranje individualiziranih aktivnosti važno je za promicanje prilagođenih metoda u radu s djecom s teškoćama i s tim se slaže čak 54% odgojitelja, 23% odgojitelja se potpuno slaže s tim, dok je 23% ispitanih odgojitelja podijeljenog mišljenja.

Tablica 25. Tvrdnja dvadeset i četvrta

<i>Tvrdnja 24. Praćenje suvremenih modela osnova je u radu svakog odgojitelja radi stjecanja daljnjih kompetencija u primjeni metoda rada s djecom s teškoćama.</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	6	26	44	34

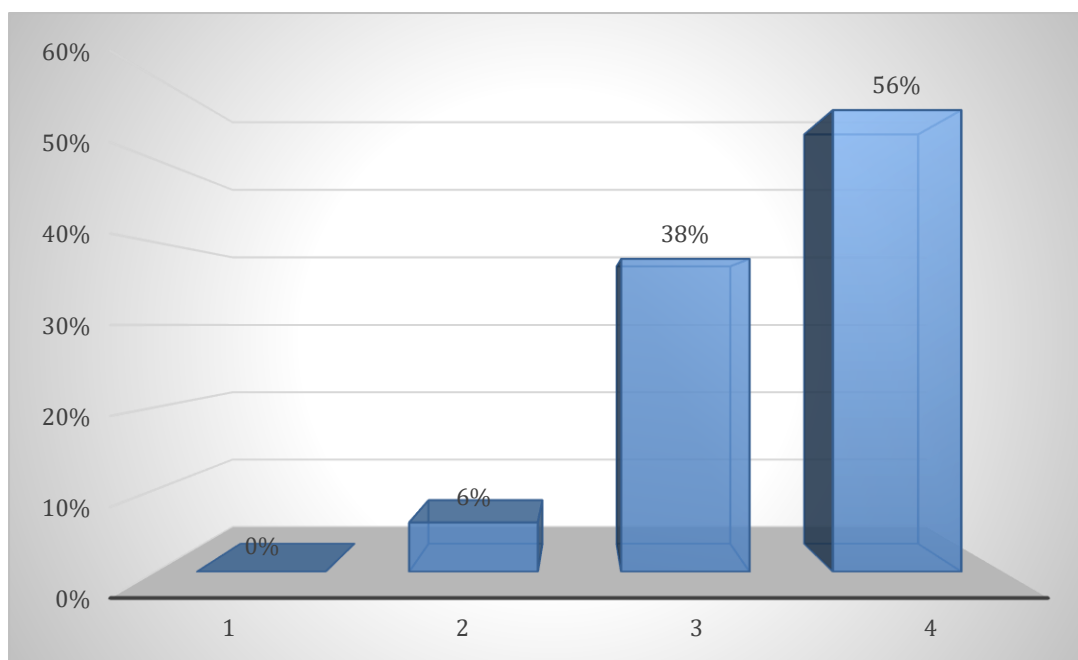

Grafikon 25.

Praćenje suvremenih modela rada osnova u radu svakog odgojitelja radi stjecanja daljnih kompetencije u primjeni metoda rada s djecom s teškoćama i s tim se slaže 40% odgojitelja te smatra važnim praćenje suvremenih modela rada jer njihovim praćenjem odgojitelji zaista stječu kompetencije kako bi uspješno realizirali programe u radu s djecom s teškoćama, 24% je podijeljenog mišljenja, 30% se potpuno slaže sa tim dok se svega 6% ispitanih odgojitelja ne bi složilo s tim.

Tablica 26. Tvrdnja dvadeset i peta

<i>Tvrdnja 25. U radu s djetetom s teškoćama neophodno je izrađivati individualizirana sredstva i pomagala.</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	/	7	42	61

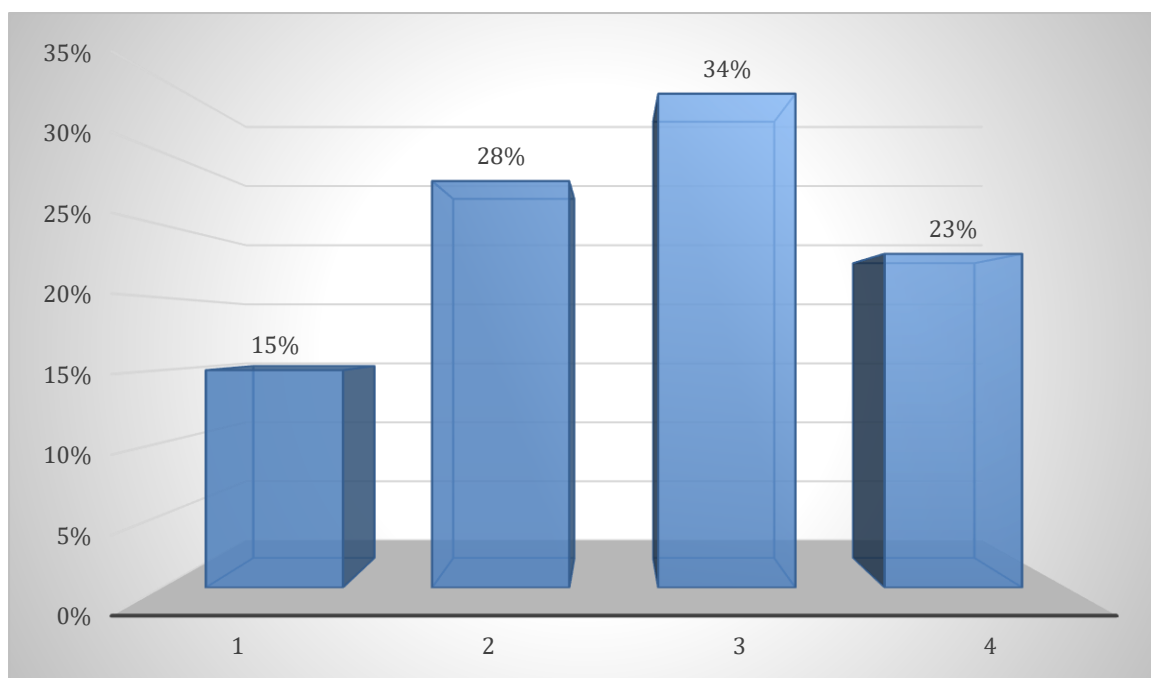

Grafikon 26.

Jako su važna sredstva i individualizirana pomagala u radu s djecom s teškoćama i ona pomažu u realizaciji odgojno-obrazovnih programa. Dakle, 38% ispitanih odgojitelja slaže se da je neophodno izraditi sredstva i pomagala za rad s djecom s teškoćama, 56% se potpuno slaže sa tim smatrajući ih uz individualizirane kurikulume osnovom za rad te je 6% podijeljenog stava kada su spomenuta sredstva u pitanju.

Tablica 27. Tvrdnja dvadeset i šesta

<i>Tvrdnja 26. U radu s djecom s teškoćama važno je koristiti digitalne obrazovne sadržaje i digitalnu tehnologiju.</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	17	31	37	25

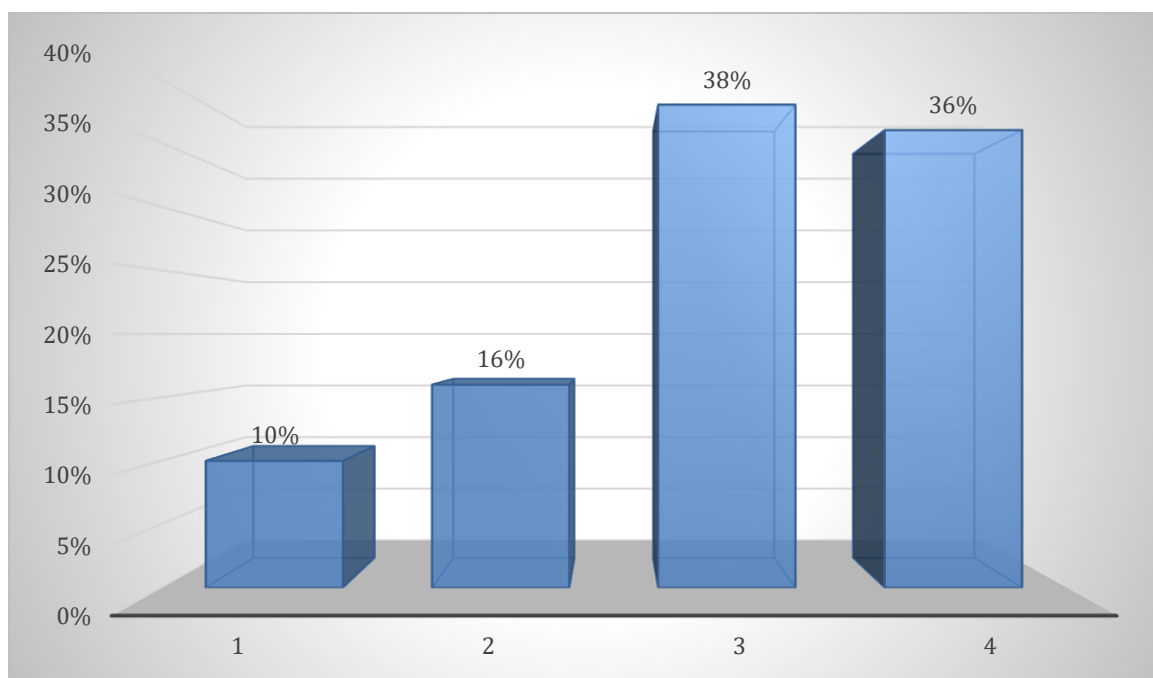

Grafikon 27.

U radu s djecom s teškoćama važno je koristiti digitalne sadržaje i digitalnu tehnologiju prilagođeni djeci s teškoćama kako bi im olakšali stjecanje potrebnih znanja i vještina. 28% odgojitelja ima podjeljen stav kada su suvremene digitalne tehnologije u pitanju, a prije svega kada treba raditi s djecom koja imaju neku teškoću, 34% se slaže da ih treba primjenjivati, 23% odgojitelja se čak u potpunosti slaže i smatra da ih treba koristiti u svakodnevnom radu s djecom s teškoćama dok se 15% odgojitelja uopće ne slaže s tim.

Tablica 28. Tvrdnja dvadeset i sedma

<i>Tvrdnja 27. Odgojitelji u svom radu koriste art-ekspresivne metode i tehnike.</i>				
	1	2	3	4
Odgojitelji	11	18	42	39

Grafikon 28.

Za važnost art-ekspresivnih metoda i tehnika u radu s djecom s teškoćama izjasnilo se 36% ispitanih odgojitelja u potpunosti se slažući s tim, 38% odgojitelja se složilo s tim, 16% odgojitelja je podijeljenog stava, smatrajući ih važnim, ali ne i presudnim, dok se 10% odgojitelja uopće ne slaže sa zadanom tvrdnjom.

ZAKLJUČAK

Odgovitelji su ključne osobe unutar skupine te posjeduju različite kompetencije, znanje i stručnost koje stječu kroz studij, a poslije i kroz svoj samostalni rad i usavršavanje. Oni su ključni u radu s djecom s teškoćama koja se uključuju u grupe svojih vršnjaka. Inkluzivni programi/kurikulumi predškolskog odgoja ne podrazumjevaju odvajanje djece s teškoćama u posebne skupine već se smatra da će djeca s teškoćama bolje napredovati i steći znanja ukoliko su u skupini zajedno s djecom bez teškoća. Kvaliteta odgojno-obrazovne inkluzije djece u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja zahtijeva određene preduvjete kao što su: prilagodba fizičke okoline i dostupnost materijala, kvaliteta suradnje odgojitelja i roditelja djeteta s posebnom potrebom, kvaliteta suradnje odgojitelja i roditelja s posebnom odgojno-obrazovnom potrebom i stručnjaka edukacijsko-rehabilitacijskog profila, pedagoga i psihologa. Inkluzija djeci omogućava ravnopravan položaj i jednake mogućnosti za optimalan razvoj.

Osnovni cilj provedenog istraživanja je ispitati samoprocjenu odgojitelja o individualiziranom pristupu u radu s djecom s teškoćama. Rezultati pokazuju da su odgojitelji svjesni važnosti uključivanja djece s teškoćama u odgojno-obrazovne skupine unutar predškolskih ustanova. Vidljivo je i to kako se smatraju kompetentnim za rad sa takvom djecom no da im je potrebna podrška obitelji iz koje dijete s teškoćama dolazi kao i stručnih suradnika unutar odgojno-obrazovne ustanove. Odgojitelji su spremni na cjeloživotno učenje i usavršavanje jer su suvremene metode i tehnike današnje suvremeno doba 21. stoljeća najbolji izbor u radu s djecom s teškoćama kao i u radu s djecom bez teškoća. Istraživanje je pokazalo svjesnost odgojitelja u planiranju individualiziranih kurikuluma koji se kreiraju za svako dijete s teškoćom na temelju njegovih afiniteta, odgojno-obrazovnih potreba, razvojnih sposobnosti i mogućnosti.

Odgojno-obrazovna inkluzija djeci omogućava normalan i ravnopravan položaj i jednake razvojne mogućnosti. Inkluzivni programi predškolskog odgoja djece ne podrazumjevaju odvajanje djece s teškoćama u posebne skupine već se smatra da će djeca s teškoćama bolje napredovati i steći znanja ukoliko su u skupini zajedno s djecom bez teškoća.

Socijalni razvoj pojedinaca vezan je za poticanje razvojnih kompetencija. Odgojitelji su u tom kontekstu najvažniji kada je socijalno povezivanje djeteta s teškoćama u vrtičke skupine u pitanju. Od njihovog zalaganja, upornosti i znanja ovisi kako će dijete prihvatiti boravak u odgojno-obrazovnoj skupini i socijalno se prilagoditi datoj situaciji. Metode koje odgojitelji

koriste prilikom adaptacije i pripremanja i samog ulaska djeteta s teškoćama u odgojnu skupinu jako su važne za prihvaćanje samoga vrtića.

Rezultati pokazuju kako je socijalni razvoj djeteta puno veći i kvalitetniji u inkluzivnim odgojno-obrazovnim ustanovama gdje dobivaju svi- i djeca bez teškoća i djeca s teškoćama. Za djecu s teškoćama biti član grupe vršnjaka znači nešto vrlo važno jer im njihovi prijatelji predstavljaju model za komuniciranje te za razvojno-primjereno ponašanje.

S obzirom da je osnovni cilj odgojno-obrazovne inkluzije uključiti dijete s teškoćama u zajedničke aktivnosti s drugom djecom kako bi nesmetano napredovalo u skladu s vlastitim mogućnostima, inkluzivni odgojitelji sa stručnim suradnicima trebaju surađivati osiguravajući na taj način uvjete za individualni pristup svakom djetetu odnosno jednake uvjete za svu djecu.

Pod inkluzivnom praksom se podrazumjeva kvalitetan odgojno–obrazovni pristup u ranoj i predškolskoj dobi, kvalitetna koordinacija i integracija te različita potpora sukladno individualiziranom kurikulumu kada god je on potreban. Zbog toga je važno da inkluzivni odgojitelji imaju potrebna znanja, kompetencije, da poznaju razvojnu psihologiju i pedagogiju djeteta, mogućnost planiranja individualiziranoga kurikuluma i metoda koje će primjeniti u radu s djecom te da se konstantno usavršavaju za rad s djecom s teškoćama.

Odgojitelji takvim radom razvijaju sposobnost za prijateljski pristup djeci koja imaju teškoća pri radu odnosno učenju. Obzirom da se njihova sposobnost za individualizirani rad stalno povećava odgojitelji u radu s djecom s teškoćama postaju kompetentniji i profesionalniji.

Ovo istraživanje koje je provedeno na temu inkluzije u odgojno-obrazovnim skupinama u vrtićima o stavovima i samoprocjeni odgojitelja o individualiziranom pristupu i inkluzivnom odgojno–obrazovnom programu/kurikulumu jasno ukazuje da su odgojitelji zainteresirani za rad s djecom s teškoćama, kao i s njihovim uključivanjem u svakodnevne aktivnosti s ostalom djecom.

Prikazani rezultati provedenog istraživanja bitan su izvor podataka jer ukazuju na određene prepreke u procesu kvalitetne inkluzije djece s teškoćama kao što su prevelik broj djece u odgojnim skupinama. Može se zaključiti kako odgojitelji imaju pozitivan stav prema inkluziji djece s teškoćama te da su spremni na usavršavanje i sjecanje novih kompetencija koje će primjenjivati u svom odgojno-obrazovnom radu.

Na kraju mogu istaknuti činjenicu kako smo mi sami krojači svoje sudbine. Odluke o tome što i kako dalje, ovise o tome što stvarno želimo i koliko nam je važno da do toga stignemo. Koliko ćemo biti dobar odgojatelj koji će ostvariti kvalitetan odnos s djecom s teškoćama kao i s djecom bez teškoća ovisi o samom odgojitelju. Odabirom ovoga Fakulteta željeli smo steći kompetencije koje će nam olakšati daljnji rad u svakom polju našega

zanimanja, a velika je privilegija olakšati odrastanje djeci s teškoćama. Biti dio dječjeg svijeta čast je koju odgojitelji uživaju iz dana u dan.

,+

LITERATURA

- Biondić, I. (1993). *Integrativna pedagogija: odgoj djece s posebnim potrebama*. Zagreb: Školske novine.
- Bouillet, D. (2010). *Izazovi integralnog odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Školska knjiga d.d.
- Bezuk – Jakovina, J. (2002). *Roditeljstvo i suradnja*. Zagreb: IDEM
- Brajša, P., Stakić, Đ. (1991). *Timski rad*. Zagreb: Zavod grada Zagreba za socijalni rad.
- Igrić, L.J. (2015). *Osnove edukacijskog uključivanja – škola po mjeri svakog djeteta je moguća*. Zagreb: Školska knjiga d.d.
- Daniels, E.R. i Stafford, K. (2003). *Kurikulum za inkluziju. Razvojno-primjereni program za rad s djecom s posebnim potrebama*. Zagreb: Udruga roditelja Korak po korak za promicanje kvalitete življenja djece i obitelji.
- Izmjene i dopune nacionalnog kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2016). Cjelovita kurikularna reforma: Prijedlog.
- J. Kostelnik, M., Onaga, E., Rohde, B., Whiren, A. (2004). *Djeca s posebnim potrebama – priručnik za odgajatelje, učitelje i roditelje*. Zagreb: Educa.
- Kobešćak, S. (2003). *Od interacije do inkluzije u predškolskom odgoju*. U: Pospiš, M. (ur), *Odgoj, obrazovanje i rehabilitacija djece i mladih s posebnim potrebama*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.
- Okvir za poticanje i prilagodbu iskustava učenja te vrednovanje postignuća djece i učenika s teškoćama. Nacionalni dokument* (2016). Cjelovita kurikularna reforma: Prijedlog.

INTERNET IZVORI

- Kobešćak, S. (2000). Što je inkluzija?. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 6 (21), 23-25. [URL:https://hrcak.srce.hr/183411](https://hrcak.srce.hr/183411) (17.9.2020.)
- Mikas, D., Roudi, B. (2012). Socijalizacija djece s teškoćama u razvoju u ustanovama predškolskog odgoja. *Paediatrica Croatica*, 56 (1), 207-214. URL: <https://docplayer.net/23932038-Socijalizacija-djece-s-teskocama-u-razvoju-u-ustanovamapredskolskog-odgoja.html> (15.9.2020.)

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, **Kristina Bezuh**, ovime izjavljujem da je moj diplomski rad pod naslovom **Inkluzivni pristup odgojitelja u radu s djecom s teškoćama** rezultat mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mogega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Kristina Bezuh

U Zagrebu, 25. rujna 2020.